جزوه آموزشی

گزارش نویسی

۱۳۹۲

BasijPress.ir

گزارش نویسی

جزوه آموزشی

آموزشگاه خبرنگاران

BasijPress.ir

BasijPress.ir

فهرست مطالب

عنوان	صفحه
اصول گزارش نویسی در رسانه ها	٦
نقش گزارش در رسانه ها	٧
نقش گزارش در ارائه و پردازش اخبار توسعه	٩
انواع گزارش	١٠
ویژگی های گزارش خبری	١٣
گزارش تحقیقی	١٦
گزارش از محل	٢٠
گزارش از شخص	٢٥
گزارش از نفر	٢٦
خاطره نویسی	٢٧
گزارش عملی-تحقیقی	٢٨
گزارش مصور	٣٠
شکل و محتوا در گزارش	٣١
چند تعریف از یک گزارش	٣٢
گزارشگر کیست	٣٢
دغدغه های گزارشگر	٣٧
نثر وزبان گزارش	٣٨
توصیف و تصویر پردازی	٤١
کاربرد صفت و عنصر تخیل	٤٣
ساختار گزارش	٤٤
نتیجه گیری در گزارش	٤٦
عنصر زمان در گزارش	٤٧
نقش گفت و گو و نقل قول از گزارش	٤٨
مراحل عملی تهیه گزارش	٤٩
نحوه استفاده از آمار در گزارش	٥٨
لید نویسی در گزارش	٥٩
مقدمه نویسی	٦٢
انواع لید	٦٤
سبک های گزارش نویسی	٦٨
تیتر در گزارش	٧٩
حاشیه	٨١

BasijPress.ir

مقدمه

امروزه با گسترش روز افزون رسانه‌های خبری از جمله خبرگزاری‌ها اهمیت تخصص گرایی در امور خبر بیش از گذشته نمایان شده است. فعالیت نزدیک به ۲۰۰ پایگاه اینترنتی خبری در ایران ما را وارد عرصه ای می کند که دیگر تنها داشتن ذوق و استعداد ذاتی نویسندگی، کفایت رقابت با دیگر افراد و خبرنگاران را نمی کند.

همچنین سیاست‌های رسانه‌ای، تلاش درجهت ارائه قالب‌های نو و استفاده از جدیدترین تکنولوژی‌های ارتباطات از جمله در خبرنویسی و اعتبار و اعتماد مردم به رسانه ای خاص، بیش از گذشته نیاز به خبرنگاران زبده، مسئول و متعهد را آشکار می کند.

«آموزشگاه خبرنگاران» به منظور آموزش تخصصی خبرنگاری و آماده سازی کادر مناسب برای رسانه های کشور ، با همکاری «دفتر مطالعات و توسعه رسانه ها ـ وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی» در این مجال در نظر دارد که دانش پژوهان رشته خبرنگاری را با اصول اولیه خبرنگاری آشنا کند.

بدین منظور چکیده ای از مهمترین مطالب مورد نیاز در نوشتن یک گزارش در این مجموعه گردآوری شده است.

لازم به ذکر است که قطعاً بیان مطالب مفید مختلف در مورد گزارش نویسی در صفحات اندک این جزوه نمی گنجد.

جزوه آموزشی حاضر مطالب گردآوری شده از اساتید محترم روزنامه‌نگاری از جمله استاد بدیعی، استاد فرقانی، استاد قندی، استاد قاضی زاده است که قطعاً نتیجه سالیان دراز تجربه و تدریس این عزیزان در رشته روزنامه‌نگاری در دانشگاه ها است.

آموزشگاه خبرنگاران

BasijPress.ir

BasijPress.ir

گزارش نویسی

BasijPress.ir

اصول گزارش نویسی در رسانه ها

دنیای امروز پیچیده تر و بشر امروز کنجکاوتر ازآن است که صرف پرداختن به رویدادها و انعکاس عینی واقعیتها بدون بررسی وشکافتن علل و عوامل و جزئیات آنها بتواند نیاز اطلاعاتی او را تامین کند، آگاهی های او را از جهان پیرامون، شکل دهد و دیدگاه ها ونقطه نظرات گوناگون را برایش بشکافد. این واقعیت، البته هیچگاه از ارزش، اهمیت و جایگاه اعلام وارائه اخبار محض نمی کاهد و وظیفه و مسئولیت رسانه های جمعی از جمله رسانه ها رادراین زمینه کمرنگ نمی سازد، اما درعین حال بیانگر آن است که روزنامه نگار، در این عصر به عنوان نماینده، زبان گویا،چشم بینا و گوش شنوای جامعه،رسالت و تعهدی سنگینتر ازهمیشه بردوش دارد.

امروزدیگر «روزنامه نگاری عینی» پاسخگوی همه نیازهای اطلاعاتی و ارتباطی مخاطبان نیست، بلکه به ویژه در جهان سوم که موردتهاجم امواج پرقدرت خبری و اطلاعاتی غرب است، باید روزنامه نگاری «تحقیقی، تشریحی، و انتقادی» در هم آمیزد و سبکی تازه و موثررابه وجود آوردتا هم بتواند عطش اطلاعاتی داخلی را فرو نشاند وهم هزار توی تزویرو تحریف خبری غرب رابه مخاطبان خود بشناساند و درنتیجه آنان را نسبت به واقعیت های زندگی اجتماعی هوشیارو آگاه سازد و امکان مشارکت فعال وآگاهانه مردم رادرتعیین سرنوشت خویش فراهم آورد.

چنین است که به عرصه مهم، حساس و نسبتاً دشواری ازکارروزنامه نگاری یعنی «گزارش نویسی» وارد می شویم. عرصه ای که ورود به آن مستلزم توانایی ها، ویژگی ها و صلاحیت هایوسیعی است که برخی ازآنهابایـد در طبیعت فرد وجودداشته باشد و پاره ای نیزدر جریان آموزش و تجربه قابل اکتسابند.دریک جمله برای دست زدن به گزارش نویسی دررسانه ها باید به درجه ای ممتاز از

BasijPress.ir

BasijPress.ir

قابلیت های کاررسانه های رسید تـ بتـوان از پـس ایـن کارسـنگین و پـر مسـئولیت برآمد.در این مبحث می کوشیم تـا حـد امکـان. اصـول, روش هـا ومشخصـه هـای گزارش نویسی برای رسانه ها را موردبررسی و کنکاش قرار دهیم.

گرچه دامنه این بحث آن چنان گسترده ومتنوع است که نمی تـوان در قالـب یـک مقاله،به همه ابعاد و زاویه های آن پرداخت. گزارش نویسی بـه طـور کلـی یکـی از دشوارترین، مهمترین، حساس ترین و در عین حال شیرین ترین زمینه های کاررسانه های است وبه همین دلیل، فراخنای گسترده و بی انتهایی را پـیش روی مـی گشـاید که دستیابی به کرانه آن بسیاردشوار و شاید ناممکن است در این گسـتره پـر تنـوع، مجموعه ای از مهارت ها و صلاحیت ها چه ازجنبه علمی،تکنیکی و اطلاعاتی، چـه از نظرهنری و چه به لحاظ اخلاقی و شخصیتی کاربرد می یابد. یک گزارشگر یعنی یک انسان کامل و یک انسان کامل ویک روزنامه نگارتمام عیار، کـه هـم نویسـنده است وارتباط گر، هم هنرمند، هم مطلع وآگاه و تحلیلگر، هم زیرک و هوشیار، هم با شخصیت، متـین، مـوقر ودارای احسـاس مسـئولیت وتعهـد عمیـق درقبـال جامعـه خویش ومسائل آن، حساس و تیـزبین، لطیـف و بـا ا حسـاس و در عـین حـال نفـوذ ناپذیر، با ذهنی تصویرگر، دارای قدرت تشریح و تجسم، که هم خـوب مـی فهمـد وهم خوب می فهماندو به هنرمندانه ترین شکل ممکن، با مخاطب حرف می زنـد و به او اطلاع و آگاهی می دهد. واقع بینی و درک وفهم اوراتقویت مـی کنـد وابـزار شناخت. تصمیم گیری. قضاوت منطقی و اراده و عمل اجتماعی راهمراه بـا روشـن بینی و درایت در اختیار او می گذارد.

نقش گزارش در رسانه ها

در عصری که رسانه های الکترونیکی (رادیو، تلویزیـون، مـاهواره و ...) بـه سـرعت برق و باد به اخبارورویدادهای روزدسترسی دارند وآنها رادر سریعترین زمـان ممکـن

BasijPress.ir

مفهومی که تا چند دهه پیش رایج بود، قائل شد. اگر رسانه ها در عصر سلطه رسانه های الکترونیک نه تنها ماندگار که تقویت شده اند و گسترش یافته اند نه به دلیل توانایی در خبر رسانی (خبرمحض)است بلکه به خاطر نقش آنها درتحلیل،تشریح و تفسیر رویدادها و اخبار و ارضای حس کنجکاوی خوانندگان و یافتن پاسخ پرسش هایی است که برای مخاطب رسانه های الکترونیکی پس از دریافت خبر ازآنها، مطرح می شود. زیرا که پخش اخبار از رسانه های الکترونیکی که معمولاً موجز، ناکافی و فاقد جزئیات و تشریح و تحلیل است. ولی مخاطبان را به یافتن اطلاعات بیشتر، جامع تر ودقیق تر در مورد آن موضوع ورویداد فزونی می بخشدودر جستجوی اطلاعات افزون تررویکرد عمومی به رسانه ها سیر صعودی می یابد،بنابراین آیا ارائه جزئیات و تشریح وتحلیل یک رویداد یاموضوع، جزدر قالب «گزارش» می تواند گیرد؟

در واقع می توان گفت که برای مردم، این مهم است که یک رویداد «چرا و چگونه» به وقوع پیوسته است، واقعیت های نهفته درلایه های زیر این موضوع چیست؟ دیگران درمورد آن چه نظری دارند و ...به بیان دیگر، این برای مخاطب مهم است که امکان یابد یک موضوع اجتماعی یا رویداد خاص را از ابعادو زوایای مختلف ببیند و آن را بازکاوی کند، چیزی که در اخبارراديوو تلوزیون معمولا ناگفته و مکتوم می ماند و این رسانه ها به دلیل ماهیت و ویژگی هایشان قادر به پرداختن به این گونه موارد نیستند.

نقش گزارش در ارائه و پردازش اخبارتوسعه

کاربرد دیگرگزارش را به ویژه در رسانه ها جهان سوم می توان در عرصه پردازش و ارائه اخبار و رویدادهای مربوط به امور توسعه، عمران و آبادانی، اختراعات و ابتکارات، خلاقیتها و نوآوری ها و تلاش های موفق افراد، سازمان ها و بخش های

BasijPress.ir

BasijPress.ir

مختلف اجتماعی دانست.می دانیم که ارائه ،خبر صرف» درباره اقدامات و فعالیت های عمرانی که عمده ترینزمینه های برنامه ریزیها و عملکردهای اجتماعی را تشکیل می دهند، هم کم جاذبه است وهم فاقد روح و محتوای لازم و در عین حال این گونه خبرها به دلیل وابستگی شان به ساختار قدرت در جامعه و نقش تبلیغاتی و جنجال برانگیز و نیز به خاطر وجود امکان سوء استفاده ازآنها بهمنظور تثبیت موقعیتو مقام افرادود ست اندر کاران مختلف، بزرگ نمایی های بی دلیل و سرپوشگذاشتن برضعف ها و نارسایی ها همراه بادادن وعده های دورو دراز و بلند پروازانه اما غالبا غیرعملی (به هر دلیل)، معمولاً مورد بی اعتمادی،ناباوری و عدم پذیرش مخاطبان وسایل ارتباط جمعی قرارمی گیرند.

پرونده های آرشیو رسانه ها معمولا پر است از وعده های تحقق نیافته، اعلام برنامه های پر دبدبه اما کم محتوا، اغراق ها و تکرارمکرر کارهای کوچکی که انجام شده اند، و همین دلیل مردم اغلب به این نوع خبرهابا بی اعتنایی و کم توجهی و به چشم اندازی برای حفظ موقعیت مسئولان می نگرند. این امرگاه تا بدانجا پیش می رود که حتی اقدامات انجام شده واقعی ووعده هاو برنامه های واقع بینانه هم تحت تاثیراین رفتارنادرست تبلیغاتی،رنگ می بازندو در باورمخاطب نمی نشینند. این امرهم مردم را نسبت به کارگزاران بی اعتمادو بدبین می سازد، هم زمینه های مشارکت و پشتیبانی آنان را از برنامه های توسعه محدود می کند و هم پشتوانه افکارعمومی رااز سیاستها و تصمیم های اتخاذ شده می گیرد و درنتیجه بخت موفقیت آنها را به حداقل می رساند در عین حال امکان پنهان شدن برخی از کارگزاران ضعیف و ناتوان را در پشت سپر تبلیغاتی اخبارتوسعه فراهم می سازد.

با این همه، رسانه ها جهان سوم بادر نظر گرفتن بی توجهی رسانه های بین المللی نسبت به انعکاس اخبارتوسعه این کشورها و نیاز مبرمی که به ترسیم چشم اندازروشنی از اقدامات مثبت و سازنده در کشور خود دارندبه منظور آگاه سازی

BasijPress.ir

افکارعمومی. دلگرم ساختن مردم و ایجاد امید وتحرک اجتماعی بایدجایگاه ویژه ای برای انعکاس این گونه رویدادها قائل شوند. بهترین راه حل این است که اخبارتوسعه در وسایل ارتباط جمعی در قالب گزارش های خبری کوتاه با ذکر اطلاعات و جزئیات لازم تهیه و تنظیم شود تا هم جاذبه آنها افزایش یابد، و هم واقع بینانه تربه نظر برسند و امکان سوء استفاده ازآنها به حداقل کاهش یابد و هم در گزارش ها ومصاحبه های بعدی قابل پیگیریو ارزیابی باشند.احداث، سد، پل، نیروگاه، جاده، بیمارستان، مدرسه، تاسیسات آب و برق، بهداشت و درمان، ابداعات و اختراعات، موفقیت های اقتصادی، توانایی ها و استعدادهای داخلی و کمک به شکوفایی و باروری آنها از جمله مواردی است هستند که در این قابل طرح و ارائه اند.

گزارش و طرح نیازهای اجتماعی

علاوه بر مطالب گذشته که عمدتا در قالب گزارش های خبری قابل اعمال هستند تهیه گزارش های متنوع در مورد نیازهای اساسی مردم در زمینه هایمختلف میتواند از پر جاذبه ترینبخش هایهر نشریه باشد. چه، ازیکطرف مردمحضورخود وتجلی دیدگاه، مسائل و خواست های خود را از طریق گزارش در رسانه ها می بینند و از جانب دیگرنسبت به درستی یانادرستی آنها از طریق نظرات گوناگونی که از سوی کارشناسان، مسئولان و ...ارائه می شوند پی می برند وبدین ترتیب امکان رشد اجتماعی بیشترآنان را فراهم میگردد. از سوی دیگرفرآیند هوشیار سازی و بسیج اجتماعی در جامعه شکل می گیرد که هم مسئولان و دست اندرکاران رامتوجه

BasijPress.ir

BasijPress.ir

فراهم می سازد و هم پل ارتباطی بین مردم و مسئولان را بازو فعالنگه میدارد به عبارت دیگر گزارش یکی از عمده ترین مجراهای ارتباط رسانه ها بامردم و بالعکس است، و البته قصورها، اهمالها، ضعف ها و ندانم کاریها راهم بر ملا می سازدو امکان دورماندن آنها از انظارعمومی می گیرد و اجازه نمی دهد که واقعیت – هر چه هست – پشت پرده بماند.

حال که باکارکرد و اهمیت «گزارش» رسانه های در جهت طرح و حل مسائل اجتماعی و تحقق بخشیدن به جریان انتقال داده ها، اطلاعات، و آگاهی های مختلف آشناشدیم بد نیست که اشاره ای کوتاه و گذرا به انواع گزارش کنیم و ازاین میان روی بعضی ازآنها که اهمیت و کاربرد بیشتری در رسانه ها دارند تعمق و تامل بیشتری به خرج دهیم.زیراپردلاخت به همه انواع گزارش و ذکرجزئیات و ریزه کاری های مربوط به هرکدام، مجال و محال بیشتری می طلبد که از گنجایش این مقاله خارج است.

انواع گزارش

گزارش رامی توان به انواع مختلفی تقسیم کرد. برخی ازآنها برای نشریه های ادواری مناسبترند و پاره ای نیز در رسانه ها روزانه بیشتر کاربرددارند اما در عین حال هیچ محدودیتی برای استفاده از انواع گزارش در نشریه های مختلف وجود ندارد و هر نشریه میتواند به فراخوروضعیت، جایگاه و اهداف اجتماعی خود، اقدام به تهیه گزارش درزمینه های مختلف بنماید، درذیل به ذکر انواع گزارش می پردازیم و باتوضیح کوتاهی درباره هر یک از ویژگی های آنها مساله را روشنترمی کنیم.

BasijPress.ir

الف)گزارش خبری:گزارش از رویداد و حادثه، سخنرانیها، کنفرانسها، مجامع و مراسم مختلف، گزارش درباره خبری که اتفاق افتاده یا در شرف وقوع است یا در آینده اتفاق خواهد افتاد و ...

ب) گزارش تحقیقی یا اجتماعی: این نوع گزارش درمورد مسائل، مشکلات واقعیتهای مختلف اجتماعی و انتخابات موضوعات مناسب با شرایط خاص زمان و مکان و نیازهای عمومی تهیه می شود و از موثرترین و کارآمدترین انواع گزارش است.

ج) گزارش ازمحل: این نوع گزارش به مناسبت بازدید از یک محل خاص که می تواند برای بخشی ازمخاطبان جاذبه داشته باشد، مثل دیدار از یک شهر، منطقه، یا بازدید از موزه ها، آثار باستانی، میراث فرهنگی و ... تهیه می شود و در جای خود ازاهمیت ویژه ای برخوردار است.

د) گزارش از شخص: این قبیل گزارشها می تواند درباره اشخاص معروف و سرشناس، افراد موردتوجه عموم وکسانی که مردم نیاز به شناخت و آشنایی بیشتر با آنان دارند و حتی افراد گمنام و غیرمشهور که شخصیت، زندگی، کار یا خصوصیات آنان برای مخاطبان هم جاذبه دارد و هم بر اطلاعات و آگاهی شان می افزاید، تهیه می شود. تهیه گزارش درباره برخی از شاعران، نویسندگان، شخصیت های علمی، سیاسی و تاریخی، صاحبان برخی از حرفه ها و مشاغل، مخترعان، محققان و ... از نمونه های قابل ذکر هستند.

ه)گزارش سفر این نوع گزارش ها همین امروز هم در رسانه ها ما جای ویژه خود را دارند، بسیاری از خبرنگاران و گزارشگران در جریان سفرهای حرفه ای یا غیر حرفه ای خود به یافته ها و دستاوردها ونکات قابل ذکری دست می یابند که بیان هنرمندانه و عالمانه آنها می تواند برای مخاطبان جالب و خواندنی باشد. البته تهیه

BasijPress.ir

BasijPress.ir

گزارش سفر با سفرنامه نویسی تفاوت هایی هر چند جزئی دارد که در جای خود توضیح داده خواهد شد.

و)خاطره نویسی: خاطره نویسی در واقع نوشتن گزارش مشاهدات و تجربیات روزمره نویسنده است که به ویژه به وسیله شخصیتها و افراد ذی نفوذ و موثرو کسانی که هم در برهه ای از تاریخ مصدر مشاغل حساس بوده اند یا در بطن رویدادها، تحولات و جریان های مهم و سرنوشت ساز قرار داشته اند، صورت می گیرد و همیشه، جاذبه های خاص خود رادارد. زیرا بسیاری ازواقعیات تاریخی، سیاسی، اجتماعی و فرهنگی فقط و فقط از این طریق قابل انتشار و درنتیجه قابل دسترسی برای عمومی مردم است.

ز) گزارش علمی – تخصصی: گزارشی است که برای تشریح یک رویداد با موضوع علمی در یک زمینه تخصصی خاص، یا برای انعکاس عملکردها، فعالیت ها، موفقیت ها یا شکست های یک مرکز یا موسسه علمی – تحقیقاتی تهیه می شود. تهیه گزارش درباره انجام یک عمل جراحی بی سابقه، کشف علمی، طراحی و تولیدماشین آلات تازه، ارائه تئوری های جدید در زمینه های مختلف علمی، و ... از جمله موارد قابل ذکر است.

ح)گزارش مصور: گزارشی است که در آن ارائه اطلاعات و واقعیت ها از طریق تصویر (عکس)صورت می گیرد و به ویژه در مورد حوادثی از قبیل: صحنه های مختلف جنگ ها و درگیری ها، کمک رسانی ها، زلزله، مراسم اهدای جوایز وموارد یگری که جنبه تصویری موضوع قوی و برجسته است کاربرد دارد.

حال به طور اجمال به توصیف بیشتر هر یک از آنها می پردازیم.

BasijPress.ir

ویژگی های گزارش خبری

گزارش خبری در واقع شکل گسترش یافته خبر محض است که درخلال آن، مخاطب با جزئیات بیشتردر مورد کمو کیف یک رویداد یا موضوع آشنا می شود، علت و چگونگی آن رادر می یابد و از طریق آن حس کنجکاوی و شوق دانستن رادر خود، ارضا می کند، خلا های اطلاعاتی خود را درباره یک رویداد یا حادثه یاموضوع، پر میکند و به این وسیله آگاهی های لازم را به دست می آورد.

این نوع گزارش معمولا زمانی تهیه می شود که خبر اولیه در موردیک موضوع یا رویداد و حادثه اعلام شده اما قادر نیست نیازاطلاعاتی مخاطب را برطرف کند.

اعلام خبر وقوع یک زلزله شدید، درگیری و زد و خورد، جریان ترور یک شخصیت، قتل، خودکشی، تصمیم تازه ای درمورد ارز یا مسائل پولی و مالی،سیاست های تازه در مورد پذیرش دانشجو، دستگیری عده ای کلاهبردار وقاچاقچی، کنترل قیمت ها، علل کمبود دارو یا سیاست های مربوط به تامین آن، حرکت زمین در یک منطقه، طغیان رودخانه و جاری شدن سیل، برخورد دو هواپیما در آسمان و کشته شدن ده ها نفرو صدها موضوع دیگرمیتواند زمینه های مناسبی برای تهیه گزارش های خبری باشد، این امر تا آنجا نیاز به پیگیری دارد که روزنامه نگار حس کند اذهان نگران، مشتاق و کنجکاو را قانع ساخته و آن موضوع از مرکزثقل توجه عمومی خارج شده است بنابراین گزارش خبری ضمن آن که از نظرنثرو شیوه نگارش تفاوت هایی قابل توجه با خبر دارد اما درونمایه اصلی آن را عناصرو ارزش های خبری تشکیل می دهندکه به صورت جامع و باتشریح و تحلیل آنهابه ویژه با پرداختن بیشتر به دو عنصر «چرا» و «چگونه» تهیه شده است. نثر در این قبیل گزارش، تا جایی که لازم است از توصیف و تصویرپردازی بهره می بردو طبعا در نگارش آن، قالب هایخشک خبرشکسته می شود و گزارش چیزی بیش از پرداختن صرف به عناصر خبری به صورت محدود و غیرتشریحی و موجزاست.

BasijPress.ir

BasijPress.ir

لید در این قبیل گزارش ها از توضیح صرف و خشک عناصر خبر تبعیت نمی کند، نثر توصیفی ومنقطفی داردو کشش و جاذبه لازم رادر بطن خود داراست.

در عین حال گفتنی است که گزارش خبری همیشه پس ادغام یک خبر کوتاه و ایجاد نیازو شوق عمومی به دانستن اطلاعات بیشتر، تهیه نمی شود. بسیاری اوقات ممکن است ذکریک خبراز ابتدا درقالب گزارش خبری صورت گیرد واساسا توصیه می شود که گزارشگران و خبرنگاران تا آنجا که امکان دارد خبرهای خود را به صورت گزارش های خبری کوتاه که هیچگاه لازم نیست حجم زیادی رابه خود اختصاص دهند، تهیه کنند. البته این کار زمانی میسراست که خبرنگار امکان دستیابی به اطلاعات کافی، جزئیات یک واقعه یا موضوع و استفاده از مشاهدات و تجربیات و گفت و گوهای لازم برای کسب خبرراداشته باشد.بنابراین تهیه گزارش خبری به تلاش و جست و جوی بیشتر، تحقیق و تیزبینی افزون تر و احساس مسئولیت زیادتر نیازدارد. اما امروزکمتر خواننده ای را می توان سراغ گرفت که با خواندن یک خبر کوتاه- اگر چه عینی_ قانع شود و خود را شدیدا نیازمند اطلاعات بیشتر نبیند. یکی از راه های موفقیت در تهیه گزارش های خبری مراجعه و حضور گزارشگر در صحنه، تماس و ارتباط با همه منابع ذیربط و کسب اطلاعات دقیق واقعی همراه با استفاده از نقل قول ها، مصاحبه ها، آمار و ارقام، توصیف وتشریح درحد اقتضای موضوع است.

خبری راکه در ادامه می ٓید بخوانید و ببینید که تا چه حد شما را قانع می کند. خود را جای یک خواننده عادی بگذارید و ببینید که پس از خواندن آن، چه احساسی دارید. آیادلتان نمی خواهد که بدانید جزئیات مربوط به علت و چگونگی غرق کشتی چه بوده است.این خبرنه تنها کنجکاوی خواننده را ارضانمی کند بلکه او راتشنه ترو مشتاق تر می سازد. حال فکرکنید چه عناصرو اطلاعاتی باید بهاین

BasijPress.ir

خبر اضافه شودتا تبدیل به یک گزارش شود. این خبر، به ویژه باتوجه به خالی الذهن بودن خواننده حتما باید به صورت گزارش تهیه می شد.

سرویس شهرستان ها:کشتی غول پیکر سنندج متعلق به شرکت ملی نفت کش ایران که در جریان جنگ تحمیلی در حوالی خارک هدف هواپیمای عراقی قرار گرفته و غرق شده بود، اخیرا با ابتکار یک گروه متخصص داخلی از گل و لای در یا بیرون کشیده شد. این نفتکش که ۳۴۰مترطول و ۵۰متر عرض دارد و ارتفاع آن تا عرشه به ۲۵متر می رسد، درسال ۶۷ بر اثراصابت ۱۲موشک و بمب، از وسطبه دو نیم شد، و در حوالی خارک بهتدریج تا ۱۴متر در گلدریا فرو رفت.یک گروه ایرانی علیرغم اعلام شرکتهای اروپایی مبنی بر غیرقابل نجات بودن کشتی، مسئولیت بیرون کشیدنو نجات نفتکش مغروق را بر عهده گرفت.

نفت کش سنندج با ۳۶هزارو ۶۰۰ تن وزن خالص، ظرفیت بارگیری ۲۹۶ هزار تن نفت راداشته است.

در اینجا نیاز به تکرار این واقعیت است که بر خلاف تصوررایج،وقتی که صحبت از «گزارش خبری» به جای خبر می شود نباید در وهله اول حجم زیاد مطلب در ذهن متبادر شود زیرا بسیاری از اوقات می توان گزراش خبری نسبتا جامعی را حتی در سه یا چهار بند، کمتر یا بیشتر ارائه کرد.

در اینجا ذکر این نکته ضروری است که در گذشته های نه چندان دور، عمده گزارش های رسانه ها را گزارش های خبری به ویژه گزارش های مربوط به حادثه و رویداد تشکیل می داد.

تصادف دو اتوبوس یا سقوط یک اتوبوس به دره، سقوط بهمن، وقوع یک زلزله خفیف، ریزش کوه، سیل و توفان و ... موضوعاتی بودند که می توانستند روزها خمیرمایه گزارش های خبری را تشکیل دهند و گروه های مختلف گزارشگر و

BasijPress.ir

BasijPress.ir

عکاس را به محل حادثه گسیل دارند.اما با گذشت زمان، ضمن آن که گزارش های خبری، اهمیت و جایگاه خود را حفظ کردند، دوتحول عمده رخ نمود.

نخست آن که نوع حوادثی که اقتضای تهیه گزارش خبری را داشته باشد، تغییر کرد. یعنی با توجه به عادی شدن وتکرار بسیاری از حوادث، امروز غالبا به ذکر خبرکوتاهی از آنهااکتفامی شود. مثلاتصادف اتومبیل درجاده ها و شهرها آنقدرتکرارمی شودکه به صورت اتفاق روزمره درآمده است و درنتیجه تمایل چندانی به تهیه گزارش های خبری درباره این حوادث مشاهده نمی شود.حتی زلزله های خفیف یا سیل و حوادثی از این قبیل اگرباتعداد محدودی تلفات وخساراتی نه چندان سنگین همراه باشند، اغلب با آنهادر حد خبر صرف آن هم در یک یا دو شماره روزنامه برخورد می شود.

تحول بعدی مربوط به توجهی است که رسانه ها ما از حدود دو دهه پیش و به ویژه پس از پیروزی انقلاب اسلامی به گزارش های اجتماعی باموضوعات مردمی و مورد نیاز جامعه نشان دادند. این نوع گزارش به تدریج و بخصوص در سال های اخیر جای مهم و ویژه خود را در رسانه ها بازکرده است، اما به دلیل فقر نیروهای تخصصی لازم برای تهیه گزارش های پر محتوا، هنرمندانه، جذاب و محققانه و نیز عدم وقوف برخی از دست اندرکاران رسانه ها به اهمیت این قبیل گزارش هادر گره گشایی مسائل اجتماعی. این عرصه همچنان با کاستی های جدی رو به روست.

گزارش تحقیقی (اجتماعی)

گزارش تحقیقی که در این مقاله اصطلاحاآن را گزارش اجتماعی هم می نامیم از موثرترین و کارآمدترین انواع گزارش و در عین حال از دشوارترین و هنرمندانه ترین آنهاست. چه، در این نوع گزارش باید ترکیبی از هوش و استعداد، آگاهی و اطلاعات، یافته های تحقیقی، واقعیت های گاه تلخ و نیشدار، بیان هنرمندانه و

BasijPress.ir

جذاب، ذهن نقاد و روشن بین همراه با توصیف و فضاسازی، تشریح و تجسم، نثر، زیبا،ساده، جذاب و روان، وحدت و انسجام میان موضوعات فرعی مطرح درگزارش، قدرت تجزیه و تحلیل و جمع بندی و تلفیق، استفاده به جا و مناسب ازکلیه عناصردخیل در گزارش عاری از تعصب هاو حب و بغض های بیجا به کار گرفته شود تا بتوانند یک معضل، مساله یا واقعیت اجتماعی را جراحی کند. انگشت انتقاد دلسوزانه و خیرخواهانه برآن بگذارد، درد رابشناسد و اذهان را نسبت به آن حساس و فعال کند و راه درمان و چاره را نشان دهد، که اگر چنین شد هم رسانه ها چهره مردمی تری به خود می گیرند، هم اعتماد و در نهایت آرامش و اطمینان مردم جلب می شود و هم کارگزاران ازواقعیات پیرامون خود اطلاع می یابند، اولویتها و نیازها را می شناسند و در صورتی که توانایی و حسن نیت داشته باشند به چاره جویی برمی خیزند، و در غیر این صورت عرصه را بر خود تنگ می بینند و و در نتیجه پیوسته نوعی ساز و کار خود اصلاحی رادر جامعه پیشه خود قرار می دهند.

خاستگاه گزارش های اجتماعی، جامعه ومسائل مردم است.ابتکار عمل برای انتخاب موضوع و تعیین اولویت ها با توجه به شناخت و اشرافی که رسانه ها و روزنامه نگاران باتجربه به مسائل اجتماعی و نیازهای عمومی دارند، در دستآنان است و نیازی به بهانه خبری یا وقوع حتمی رویدادی برای طرح ندارد، گرچه در بسیاری مواقع یافتن زمینه یا بهانه خبری می تواند گزارش را روزآمدتر و تازه ترکنداما مسائل عمده اجتماعی در هر برهه ای از زمان اولویت های خود را به رخ می کشند و اگرروزنامه نگار حضورواقعی دربطن ومتن جامعه خود داشته باشد به خوبی می تواند این اولویت ها را شناسایی کند و در قالب گزارش های اجتماعی به آنهابپردازد. گزارشهای اجتماعی از وجهه تحقیقی بسیار عمیق تری نسبت به گزارش های خبری و سایر انواع گزارش ها برخوردارند،آمار و ارقام پرورده شده و قابل نتیجه گیری، اطلاعات حاصل از تحقیقات وسیع و پیچیده گزارشگر، بیان و

BasijPress.ir

BasijPress.ir

افشای حقایقی تازه که دسترسی به آنها نیاز به تلاش و تکاپوی بسیار دارد، عینیت و بی طرفی، عدم اعمال گرایش ها و سلیقه های شخصی و برخوردار بودن نسبی از ویژگی های کار تحقیقاتی از اجزای لاینفک چنین گزارش هایی هستند.

در گزارش های تحقیقی (اجتماعی)، صحت امرتحقیق، پیگیری و سماجت گزارشگر و وجود روحیه کنجکاوی و علاقه به تحقیق و خستگی ناپذیری او در استنتاج آماری و توانایی تفسیر و تحلیل آمارهای جمع آوری شده و ارائه آنها به صورت کاربردی و ملموس (برای خواننده)اهمیت بسیاری دارد. بنابراین قدرت فهم و درک آماری و استفاده هنرمندانه و معقول از آمار و ارقام در این گزارش هااز ضرورت های انکار ناپذیراست.

نتایج در این گزارش ها باید تاحد امکان دقیق، عینی و قابل اطمینان باشد به طوری که مخاطب بتواند تا آنجابه واقعیت های ارائهشده در گزارش اعتماد کند که آنها را ضمیمه تجربه هاو یافته های پیشین خود نماید.یعنی که نتایج تحقیق راآنچنان تلقی کند که انگار خود دست به بررسی، مشاهده و تجربه زدهو آن نتایج راکسب کرده است. گرچه این گزارش ها به تمامی از اصول تحقیقات صرف تهیه آنها می شود، اما یکی از اصلی ترین نیازهای اجتماعی در رسانه ها جهان سومو از جمله کشورماست. بررسیو تحقیق درباره فسادها و سوء استفاده های مالیدرنظام دیوانسالاری. طرح مسائل و مشکلات اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی و ارائه راه حل برای آنها از جمله موارد کاربرد این گزارشها است.

فرض کنیم که مساله رشوه خواری در جامعه و در سطوح مختلف اداری، بیداد می کند، مردم برای انجام کوچکترین کار روزمره شان ناگزیر از پرداخت رشوه هستندو بدون آن کارشان معطل و متوقف میماند، دلشان پر از درد است و نمی دانند این درد را به کجا ببرند، البته سازمان هایی هستند که مسئول رسیدگی به این گونه تخلفاتند اما این سازمان ها هم از یک طرف ممکن است. خوداسیر قیدو

BasijPress.ir

بندهای مختلف باشند و ازسوی دیگر تا احساس نکنند که چشم ها و ذهن هایی نگران و مراقب عملکرد شانند و حساسیت های اجتماعی نسبت به کارشان بالا گرفته است، شاید چندان احساس وظیفه و مسئولیت نکنند. این مساله وقتی در قالب چند شماره گزارش تحقیقی عنوان می شود، هم فضای اخلاقی و حقوقی رشوه خواری را ناامن می سازد و هم دستگاه های مسئول را به فکرچاره جویی می اندازد و هم واقعیت های تلخی که تا دیروز در پیله غفلت و سکوت پیچیده شده بودند، عریان می کند و هم شهامت و جرات طرح بسیاری از ناگفته ها توسط افراد عادی بوجود می آید، و خلاصه یک تحرک و هوشیاری ارزشمند اجتماعی را سببی شود که می تواند منجر به بهبود اوضاع و حل نسبی مشکل شود.

مثال دیگر، مساله کنترل جمعیت است. تا زمانی که نخستین گزارش تحقیقی اجتماعی در یکی از روزنامه های عصر تهران درباره ضرورت اهمیت کنترل جمعیت و مخاطرات بی توجهی نسبت به این امربه چاپ نرسیده بود حتی بسیاری ازدستگاه های مسئول به خود اجازه طرح این مساله و برنامه ریزی لازم در این زمینه رانمی داند و از عکس العمل های احتمالی مطرح شدن آن بیم داشتند، اما زمانی که نخستین بار این موضوع در قالب یک سلسله گزارش تحقیقی با استفاده از نظریات برخی از فقها و علمای بلند پایه حوزه علمیه که از طریق گفت و گو باآنهابه دستآمده بود و نیزتحقیقات دامنه داردیگری که در این زمینه صورت گرفت همراه با ارائه دیدگاه های صاحبنظران دانشگاهی و بررسی های آماری و تجربی، گفت و گو بامردم و جمع آوریاطلاعاتی چند دراین زمینه، مطرح شد،مینه لازم برای آماده سازی برنامه های ملی و اقدامات اساسی برای پیگیری آن فراهم آمدو امروز شاهد به بارنشستن این برنامه وکاهش آمار رشد جمعیت و در نتیجه حرکت به سوی ایجاد تعادل در سیاستگذاری های اقتصادی و اجتماعی هستیم.

BasijPress.ir

BasijPress.ir

یک نمونه دیگر شناسایی و افشای عملکرد شرکتهای مخرب مضاربه ای بود که چون موریانه به جان اقتصاد کشورافتاده بودند و در حال مختل ساختن نظام کار و تولید و اشتغال وتخریب پایه های اقتصادی بودند و فرهنگ دلالی و احتکار و خریدو فروش های تورم زا و انحصاری را دامن می زدند. این افشاگری برای نخستین باردر قالب گزارش های تحقیقی صورت گرفت و با گزارش های تحقیقی و خبری بعد که تا فروپاشی این شبکه مافیایی ادامه یافت به نتیجه رسید.

نمونه هایی از این دست فراوانند و می توان ده ها و بلکه صدهاصفحه را به یادآوری آنها اختصاص داد اما برای پرهیزاز اطاله کلام به ذکرهمین چند موردبسنده می شود.

گزارش از محل (مونوگرافی)

این قبیل گزارش هامعمولا با هدف معرفی یک محل یا منطقه ، ویژگی هایی اقلیمی و جغرافیایی،فرهنگ و سنن و آداب و رسوم آن، نحوه زندگی مردم و نکات برجسته ای درباره منطقه، گذشته و تاریخچه، وضعیت فعلی و ارتباط و پیوند آنهابا هم تهیه می شود.گاه نیز ترسیم فضای جایی مثل موزه، بنای تاریخی، زیارتگاه، نمایشگاه یا ... موردنظر است که از این طریق خواننده بدون آن که محل مزبور را دیده باشد میتواند آن رادر ذهن مجسم کند و همراه گزارشگرو پا به پای او درمشاهدات و تجربیاتش شریک شود و سفری ذهنی اما ملموس به محل مورد نظرداشته باشد.

درمورد این نوع گزارش ها چند نکته مهم قابل ذکراست:

۱-توصیف و فضاسازی و تصویرپردازی برای امکان تجسم بخشیدن به محل موردنظر درذهن مخاطب، جای ویژ ه ای دارد و مستلزم هنرمندی های خاص است.

BasijPress.ir

۲-گزارش از محلب نباید به توصیف صرف عناصر فیزیکی، مادی و غیرذیروح محدود شودبلکه شناختن و شناساندن هر محل ومنطقه همراه با عناصر ذیروحش معنا و مفهوم پیدا می کند. این عناصر فیزیکی، مادی و غیر ذیروح محدود شود بلکه شناختن و شناساندن هرمحل و منطقه همراه با عناصر ذیروحش معنا و مفهوم پیدا می کند. این عناصر مشتمل بر مردمی هستند که درآنجا کار یا زندگی می کنند، رفتار و روحیات، اقتصاد و فرهنگ آنان و ارتباطاشان با هویت منطقه یا محل مورد گزارش، تاریخ گذشته و حال و چشم انداز آینده آن، ارتباط دادن عناصری همچون ابنیه، آثار بر جای مانده از روزگاران گذشته، زندگی وروح جاری درآن، چه در گذشته و چه در زمان حال از عناصری هستند که در این نوع گزارش به آنها پرداخته می شود. بنابراین گزارش از محل فقط به توصیف ساختمان،ظاهر تاسیسات، کوه و دشت و بیابان و ... محدود نمی شود؛

۳-ذکر تاریخچه حتی الامکان نباید در شروع گزارش قرار گیرد زیرا گزارش را به صورت مطلبی کهنه و تاریخی و مرده جلوه می دهد. بلکه باید در ارتباط و انسجام با بافت کلی گزارش و در جایی که روندموضوع و سبک مطلب اقتضامیکند مطرح شود. البته درگزارش هایی که به سبک تاریخی (ترتیبی) نوشته می شوند، گاهی اوقات شروع از گذشته تاریخی یک محل اجتناب ناپذیر می نماید اما اگراین کار گزارش را کهنه و بی روح جلوه گرسازد بهتر است که گزارش به سبک دیگری تنظیم شود و در پاره ای از گزارش ها که تاریخچه گذشته آورده شود، بهتر است که این تاریخچه اولابسیارکوتاه ذکرشود و ثانیا خیلی زود به سرعت با یافته ها و کشفیات جدید گزارشگر یا تصویراو از وضعیت حال محل تلفیق شودوارتباط برقرارکند. چنین ارتباطی تقریبا درهمه یا اکثریت گزارشهاییکه از یک محفل، مرکز یامنطقه نوشته می شوند باید وجودداشته باشد و خواننده بتواند مدامبین گذشته خاطره انگیزآن محل با وضعیت فعلی آن ارتباط برقرار کند. به عبارت دیگر،

BasijPress.ir

BasijPress.ir

خواننده باید بتواند در دهلیزمان به جلو و عقب حرکت کند و تصویر کامل و زیبایی از منطقه به دست آورد.

۴-ذکرمشخصات جغرافیایی محل یا ویژگی های فیزیکی آن حتی الامکان نباید به صورت مستقیم و مشابه متن کتابهای درسی نوشته شود. این مشخصات تا حد امکان باید در لابه لایتوصیف ها و تصویرها و اطلاعات دیگری که گزارشگر در گزارش خودمی آورد به صورت غیرمستقیم و به شکل هنرمندانه ای مطرح شوند. مثلا

ازنایین که ۲۵۰ کیلومتر در جهت شمال شرقی دور شوی و دهها دو راهیو سه راهیبیتابلو را پشت سربگذاری به جندق می رسی، در حالی که مدام دلهره داشته ایکه اگر ماشین از رفتن ماند چه خواهی کرد. در حایی که توفان شن به فاصله چند ساعت، تپه ای را از زمین می کند، مسافری را با خاک مومیایی می کند و آبادیی را به فراموشگاه تاریخ می سپارد، تک درختی می تواند نشان از زندگی باشد حتی بوته جاری یا نهال تاغی ...

یا:

از خیابان های شهر سنگی و حصار خانه های آهنی و آجری میدان اول تهران پارس گذشته بودم و به کوچه پس کوچه های شهر جلب رسیده بودم.

البته گاه ممکن است که مشخصات جغرافیایی محل یا منطقه به وسیله گزارشگر به شکلی کاملامستقیم مطرح شوند. اما هنر گزارشگر این است که این بیان مستقیم را عالمانه. هنرمندانه و باچشم باز انتخاب کند و جاذبه های آن از بیان غیر مستقیم هم بیشتر باشد.

به نمونه ذیل توجه کنید.در دو بند اشاره ای به ویژگی های جغرافیایی و سوق الجیشی محل مورد گزارش شده است. یک جا با استفادهاز عناصر جغرافیایی برای تشریح و ترسیم موقعیت واقعی محل با توصیف عناصری از واقعیت زندگی، اقتصاد و امکانات اولیه اهالی و جای دیگر با ذکر این جمله که «یک بار دیگر جغرافیای

BasijPress.ir

منطقه را توی ذهنمان مرور کردیم...» و با آمیختن عناصری بیش از بیان صرف موقعیت جغرافیایی، نه تنها ازجاذبه آن کاسته نشده بلکه افزوده هم شده است در حالی که بخشی از جغرافیای منطقه به صریح ترین و مستقیم ترین شکل مطرح شده است. «قسمتی ازگزارش بشاگرد باتیتر: «حصیرمی دهند و آردمی گیرند...»):

...راستی کجا بودیم؟ از خودمان پرسیدیم. بعد کمی دورو برمان را نگاه کردیم. یادمان آمد که بچه های دیگرنصفراه را بالندرور ۱۵ روزه آمده بودندو نصف دیگرش را لندرور، هم حریف نشده بود. و حالا ما آمده بودیم که چکارکنیم؟ بپرستیم جمعیتتان چقدر است، چه داریدو چه می خواهید؟ اقتصادتان چگونه می چرخد، درآمدتان از کجاست و ...؟ خوب جوابش معلوم است: «چندین هزار نفریم که توی چند هزارکپر زنده! هستیم و هر ۴ – ۵ کپر در فاصله چندکیلومتری از هم،توی بیابان و هر جاکه نخلی یا چاله آبی بوده، جمع شده اند. بینمان چند صد جذامی هستند که به کوه زده اند، خودشان ازما فاصله گرفته اند، و کسی چه میداند شاید فردا یا پس فردا جذام به جان ما هم افتاده وشروع به خوردنمان کرد و شاید دفعه بعد که به اینجا بیاید ما هم به کوه زده باشیم یا بچه هایمان از زهر عقرب و مار مرده باشند.راستی پرسیدید چه می خواهیم؟ اول ببینید چه داریم تا بفهمید چه می خواهیم.

اقتصادمان؟حصیربافی،درآمدمان؟ حصیرفروشی؛ خریدارانمان واسطه های بی انصاف میناب و معامله پاپاپایمان با آردو غذای اصلیمان خرما،و یک بار باید همراهمان بیایدتا ببینید که چقدر حصیرمیدهیمو یک کیسه آرد می گیریم و باید اینجا بمانید تا ببینید که بافتن این همه حصیر چقدر سخت است».

انگار شناسنامه روستاییمان تکمیل شده بود،اما نه، یک بار دیگر جغرافیای منطقه را توی ذهنمان مرور کردیم: استان هرمزگان، شهر میناب بخش بیابان، دهستان «بشاگرد»نزدیکترین شهر، میناب و قاعدتا نزدیکترین بیمارستان، مدرسه یا مرکز

BasijPress.ir

BasijPress.ir

خرید با فاصله چند هفته ای از بشاگرد که تنها با شترطی می شود .ویادمانآمدن کهم یکماه پیشکه به اینجاآمده بویدم. اهالی پرسیده بودند چکاردارید، گفته وبودیم که آمارگرجهادیم و برای تهیه شناسنامه روستایی آمده ایم. با خوشرویی از ما پذیرایی کردند و بعد گفتند الان محرم و در این ماه ما جز عزاداری کار دیگری نمی کنیم، بروید یک ماه دیگربیایید..؛

۵-به طور کلی، گزارش از محل، مثل سایر انواع گزارش باید آنچنان مکاشفه گرانه و همراه با نوآوری و خلاقیت نوشته شود که حتی اگر کسانی قبلاً آن محلرا یک یا چند بار هم دیده اند، آنچه در گزارش آمده است، هم از نظر محتوا و هم به لحاظ شکل، برایشان تازگی داشته باشد و حس کنند که گزارشگر با چشمی دیگر محل رادیده و با دلیل دیگر آن رایافته است؛

۶-دراین قبیل گزارش ها باید آثار بازدیدها، دوندگی ها وتلاش های گزارشگر، نفس زدن های او در راه پله های قلعه تاریخی که در واقع نفس زدن هر بازدید کننده ای است و خلاصه نتایج تقلا وتکاپوی او، برای خواننده کاملا محسوس وملموس باشد. بنابراین اطلاعات آرشیوی که جمع آوری آنها نیازی به حضور گزارشگردر محل ندارد نباید در گزارش برجسته و اصل باشد، نباید خواننده احساس کند گزارشگر پشت میز خود نشسته و گزارش را نوشته و فقط سفری ذهنی به منطقه داشته است.

به طورکلی تک نگاری ها اگر عمیق تر و موشکافانه تر و عالمانه تر، همراه باتجزیه و تحلیل دقیق و علمی نوشته شوند. می توانند ظرفیتی بیش از یک گزارش رسانه های داشته باشدو در قالب کتابهای مرجع منتشر شوند؛

خارک در یتیم خلیج فارس، اورازان، یزد شهر بادگیر ها و ده ها کتاب مشابه دیگردرواقع نوعی از گزارش جامع و مبسوط از محل باویژگی هایی هستند که در این مبحث ازآنها یاد شد.

BasijPress.ir

گزارش از شخص

در این نوع گزارش، هدف،توصیف و تشریح ویژگیها، شخصیت آثار، اعتقادات و عملکردهای یک شخص است که به هر دلیل برای خواننده جاذبه دارد. این فردمی تواند یک شخصیت سیاسی، تاریخی، علمی و فرهنگی باشد. یایک فرد گمنام یاناشناس که در عین حال مخاطب، مشتاق شناختن اوست. «گزارش از شخص» میتواند تا حدودی با «مصاحبه عمقی» با یک شخصیت که به سبک ربرتاژ تنظیم شده است، مشابهت ونزدیکی داشته باشد. چه دراین قبیل مصاحبه ها نیزمصاحبه گربا توصیف حالات، حرکات و سکنات، روحیات و خلاصه ویژگی های مختلف مصاحبه شونده از جمله عکس العملها و اظهارنظرهایش این شخصیت را برای خواننده جراحی می کند وشناخت کافی از شخصیت او، حرفه اش، عقایدش، تاثیر گذاری هایش، زندگی شخصی و اجتماعی اش و خلاصه هر آنچه که برای تکمیل شخصیت پردازی وی لازم باشد، به دست دهد.اما گزارش از شخص در عین حال وسیع تر و جامع تر به شخص و مشخصه هایش می پردازد و دامنه موضوعاتی که در گزارش میتواند از شخص مورد استفاده قرار گیرد گسترده از مصاحبه عمقی با اوست.مضافا اینکه درمصاحبه عمقی عمده اطلاعات (و نه همه آنها) از دل سئوال و جواب ها بیرون می آیددر حالی که در گزارش ازشخص علاوه بر دیدار و گفت و گو با شخص، اطلاعاتی که از طرق مختلف و با تحقیقات و بررسی های گوناگون توسط گزارشگر به دست آمده است و نیز با استفاده از مشاهدات و تجربیات، تاریخچه زندگی وکارش و ... چاشنی گزارش می شودو آن را به تصویری کامل و گویا از شخص تبدیل می کند. اما به هرحال این دو، قرابت ها و مشابهت های زیادی با هم دارند.

BasijPress.ir

BasijPress.ir

گزارش سفر

نیاز به نوشتن گزارش سفردر مواردو حالت های مختلف به ویژه در رسانه ها ممکن است، احساس شود. همراهی یک خبرنگار یا گزارشگر با هیات سیاسی یا رسانه های که عازم سفر است، انجام سفرهای مستقل به وسیله گزارشگر یا حتی گاه نوشتن گزارش از مسافرت های شخصی و خصوصی خصوصا به جاهایی که بیشتر برای خوانندگان ناشناخته است ودر نتیجه کسب اطلاعات و خواندن گزارش درباره مشاهدات سفر برای آنها جالب وآموزنده است.

البته در بسیاری از موارد ممکن است که «گزارش از سفر»، «گزارش از محل» وجوده اشتراک بسیار داشته باشند و در برخی مواقع تقریبا یکی شوند.اما به عنوان وجوه تمایزمی توان گفت که در گزارش سفر، مواد و عناصر گزارش عمدتا حول و حوش رویدادها، تحرک ها، گفت و گوهاو مشاهدات شخصی گزارشگر دور می زند. و نقش حضور فیزیکی محل مورد نظرنسبت به رویدادهای آن کمرنگتراست، ذکر تاریخچه در گزارش سفر جای بسیارکمتری دارد و عناصرو نکات خبری درآن بیشتربه چشم می آید اما در گزارش ازمحل، محور گزارش توصیف و ذکروضعیت محل است و رویدادهای محیط و عناصرذیروح به منظور جان دادن به موضوع و گزارش درآن ایفای نقش میکند، درهرصورت، تشابه این دو نوع گزارش بایکدیگر نیزکم نیست.در عین حال نباید از نظردور داشت که «گزارش سفر» با «سفرنامه نویسی» نیز تفاوت هایی دارد که گزارشگر بایدآنها رامد نظر داشته باشد:

۱- درگزارش سفر، انتخاب سبک گزارش بسته به اقتضای موضوع و سلیقه گزارشگر تا حدودی آزاد است، اما سفرنامه اساسا به سبک تاریخی و به ترتیب وقوع رویدادها و سیر مشاهدات، نوشته می شود؛

BasijPress.ir

۲-در گزارش سفر، میزان و چگونگی استفاده ازجزئیات باید بسیاردقیق و حساب شده باشد. چه استفاده بیش از حد ازجزئیات و ذکر نکات ریز و کم اهمیت میتواند گزارش را کسالت باروسنگین کند و دقیق کردن جزئیات لازم نیز، ذوق و اشتیاق خواننده را با دانستن نکات مورد احتیاط همچنان تشنه نگاه می دارد و باعث وازدگی او از گزارش می شود. اما در سفرنامه معمولا جزئیات دقیق و لحظه به لحظه و کم اهمیت نیزمی آیند.بنابراین میزان استفاده از جزئیات در این نوع مطلب، متفاوت است.و درنتیجه معمولا حجم گزارش سفر از سفرنامه بسیار کوتاهتر است.

۳-در گزارش سفر، گزارشگرمحوربنامنازع تمام گزارش نیست وهمه چیزبرحول محور او نمی چرخد بلکه اومشاهدات و یافته های دقیق و مهم خود رابازگو می کند، اما در سفرنامه، نویسنده محور بیشترورویدادهاست و به همه چیز ازدریچه دید او نگریسته می شود.و هررویداد و موضوعی از زاویه نگاه او تحلیل و تفسیر می شود. بنابراین میزان دخالت نظریات و سلیقه های شخصی درسفرنامه بسیار بیش از گزارش سفر است.

خاطره نویسی

خاطره نویسی در مرز میان گزارش نویسی و مقاله نویسی جای می گیرد. از این جهت به گزارش نویسی نزدیک است که نویسنده از اجزا و عناصر مختلفی خارج ازحیطه فکری خود، از رویدادهای محیط بیرون و از آنچه اتفاق افتاده گاه بی کم و کاست استفاده می کند و اگردرست بنویسد باید بی طرف و عاری از حب و بعض های شخصی باشد و بیانگر واقعیت های اجتماعی و آنچه در محیط اجتماعی یا خانوادگی اتفاق می افتاد،باشد.اما ازآن جهت که خاطرات معمولا مقدار زیادی به دیدگاه ها، تمایلات و عقاید شخصی نویسنده آمیخته اندو در بسیاری از مواقع

BasijPress.ir

BasijPress.ir

شخصی می دهدو درنهایت ممکن است نتیجه گیری دلخواه – ونه واقعی – ازآن داشته باشیم، می توان آن را به مقاله نویسی هم نزدیک دانست. درهر حال وزن اصلی خاطره نویسی را می توان به ویژگی های گزارش نویسی نزدیک دانست، چه درشکل درست ومنصفانه آن می تواند بیانگر بی کم وکاست واقعیت های اجتماعی و رویدادهای جاری یا گذشته باشدوهمان طورکه گفته شد درآن ازعناصرمختلف برای مستند ومستدل کردن مطلب، توصیف و تصویر واقعیت و جذاب و دلنشین ساختن آن استفاده می شود.

گزارش علمی – تخصصی

این گزارش ها دردو حالت تهیه می شود:

حالت اول تهیه گزارش برای یک نشریه علمی – تخصصی است که در این صورت، اصطلاحها، مفاهیم و واژه ها بار علمی و تخصصی بیشتری دارد واصل بر این است که مخاطب آن نشریه دارای سطح متوسطی از اطلاعات و معلومات مربوط به رشته مورد نظرهست وبنابراین می توان با زبان علمی تری با او سخن گفت و او مشکل درک و استنباط و ارتباط برقرار کردن با موضوع یا مطلب را ندارد.

حالت دوم، تهیه گزارش های علمی تخصصی برای نشریه های عمومی یا صفحه های علمی نشریه های غیرتخصصی است، که درآن صورت زبان ومفاهیم در گزارش باید ساده تر و قابل فهم تر برای اکثریت خوانندگان آن نشریه باشد. بنابراین کاربرد واژه ها، اصطلاح ها ومفاهیم دراین گزارش ها حالت عام تر، ساده ترو غیر تخصصی تر دارد و گزارش باید ضمن آنکه از نظرعلمی، اعتبار و استنادلازم را دارا باشد با زبانی ارائه شود که برای مخاطبان عادی هم تا حدود زیادی قابل فهم باشد.درهرصورت گزارشگردراین قبیل گزارش ها، باید آگاه و

BasijPress.ir

آشنا به مسائل و مفاهیم علمی و تاحدودی مسلط بر آنها باشد، خودبتواند تقریباً به طورکامل، مفاهیم و اصطلاحات رابفهمدتا بتواند آنها را برای مخاطب قابل فهم کند.به عبارت دیگر گزارشگردر این قبیل گزارش ها خود متخصصی است که با اصول گزارش نویسی و ویژگی های روزنامه نگاری آشناست و می داند که نوشتن گزارش برای یک نشریه و با نوشتن یک مطلب برای کتاب به طورکلی متفاوت است.

نکته مهم دیگردرگزارش های علمی – تخصصی این است که با توجه به خشک بودن فضای این نوع گزارشات و مشکل برقراری ارتباط آنها با خواننده وباتوجه به تخصصی بودن مباحث، زاویه نگاه گزارشگر به موضوع، در این قبیل گزارش ها بسیار مهم است. گزارشگر باید حتی الامکان مردمی ترین، ملموسترین جنبه های این قبیل موضوعات را انتخاب کند تا خواننده درهمان برخورد اول احساس نکند که مطلب ربطی به او نداردو برای کارشناسان ومحققان و اهل فن نوشته شده است بنابراین استفاده از اصول وشگردهای گزارش نویسی حتی در گزارش های علمی – تخصصی نیزضروری و مهم است.مثلا فرض کنید که گزارشگر می خواهد در مور یک صنعت سنگین گزارش تهیه کند. این گزارش هم می تواند از زاویه ای کاملا تخصصی وکارشناسی مطرح شود که خوانندگان عمومی یک نشریه، ارتباطی با آن نیابند و هم می توانند ازاین زاویه که این صنعت سنگین تولید کننده مواد اولیه یامحصولات ساخته شده ای نظیراتومبیل، قطارو اتوبوس، تیرآهن، موادپتروشیمی و ... است، ارتباط سریع و ملموسی بامخاطب برقرار کند و سپس در لابه لای گزارش به تشریح جنبه های تخصصی تر موضوع هم پرداخته شود.

BasijPress.ir

BasijPress.ir

گزارش مصور

گزارش مصور می تواند از پر جاذبه ترین انواع گزارش باشد به شرط آنکه ویژگی های لازم را از حیث تهیه عکس های مناسب و ارتباط و تسلسل آنها و به ارائه مضامین مربوط داشته باشد.

این نوع گزارش به دلیل ارائه مضمون واقعی وزنده، می تواند مخاطب رادر بطن موضوع یا رویداد قرار دهد و منطق گزارش را از طریق عکس به مخاطب منتقل کند.

در تهیه و ارائه این گزارش، چند نکته ر ابابد رعایت کرد:

۱-موضوع، ظرفیت و قابلیت به تصویر کشیده شدن داشته باشد و در این قالب بتواند با مخاطب بهترین و بیشترین ارتباط را برقرار کند.موضوعاتی از قبیل تظاهرات وراهپیمایی ها، مراسم استقبال از یک شخصیت، بازدیدها و ملاقات، رویدادها و حوادث طبیعی و غیرطبیعی همچون جنگ ها، کشتارها درگیری ها، زلزله، سیل،طوفان و جزآن ازاین دسته اند؛

۲- عکسها باید به اندازه کافی گویا و جاندار باشند و خود، حتی بدون شرح هم با مخاطب حرف بزنند و ارتباط برقرار کنند بنابراین تهیه کننده عکس باید به میزان بسیار بالایی شم ودید روزنامه نگاری وگزارش گری داشته باشد و درواقع همان کاری راکه گزارشگر با کلام مکتوب خودانجام می دهد، عکاس خبری عکس های خود بکند. به همین دلیل عکس ها باید عمق، وضوح و پیام کامل خودرا به نمایش بگذارند و ویژگی توام «هنری و خبری» راداشته باشند؛

۳-ترتیب قرار گرفتن عکس های یک گزارش مصوب به این صورت است که مثل گزارش های مکتوب (غیر مصور) باید از نقطه های مناسب شروع شود، سیرو حرکت لازم راداشته باشدوبه نقطه سنجیده و دقیقی ختم شود و ارتباط ضروری میان اجسام ازنظرالقا وانتقال واقعیتها وجودداشته باشد یعنی درواقع اصول گزارش

BasijPress.ir

نویسی از نظر اصل تناسب، وحدت وانسجام، توصیف و تشریح در گزارش مصوب هم باید رعایت شودمنتها در اینجا چنین کاری به وسیله تصویرانجام می گیرد؛

۴- هر عکس باید شرحی مناسب داشته باشد. عکس های فاقدشرح معمولا قادرنیستند محتوا و مضمون خود را به درستی به مخاطب بنمایانند و ارتباط چندانی بااو برقرار کنند.شرح عکس ها باید هنرمندانه و در نهایت زیبایی، جامعیت و حتی الامکان کوتاه باشند و سیر وتوالی موضوع عکس ها را، منطقی و طبیعی جلوه دهند؛

۵-در گزارش مصوب معمولا یک عکس اصلی و محوری وجود دارد که درواقع نقش لید را در گزارش های مطلوب ایفا می کند. وتصویری کلی از موضوع را ارائه داده، مخاطب را به سوی مضمون و سایر عکس ها کشانده و او را راهنمایی می کند.

شکل و محتوا در گزارش

شکل و محتوا در همه مقوله‌های روزنامه نگاری و به ویژه در گزارش نویسی در واقع دو بخش از یک پیکره هستند که نمی‌توان آنها را از یکدیگر جدا کرد. یک گزارش در صورتی کامل است و در شرایطی می‌تواند بیشترین ارتباط را با مخاطب برقرار کند که محتوای غنی، پر مایه و جذاب گزارش را در قالبی مناسب، موثر و قوی ریخته باشد. یک شکل (سبک) ضعیف می‌تواند حاصل زحمات گزارشگر را بر باد دهد زیرا که او قادرنخواهد بود وسیله ای مناسب برای انتقال یافته‌های خود به مخاطب فراهم سازد و بالعکس یک متحوای ضعیف نمی‌تواند شکل قوی و مطلوبی به خود بگیرد. به عبارت دیگر شکل قوی، محتوای غنی را طلب می‌کند و محتوای غنی، شکل قوی و برجسته ای را می‌طلبد. داستان شکل و محتوا، حکایت ظرف و

BasijPress.ir

BasijPress.ir

مظروف است. یک طعم و بو درون ظرف کثیف و شکسته، از دهان می‌افتد و از طرف دیگر نیز ظرفی تمیز و زیبا قادر نخواهد بود غذای غیر قابل خوردن را ماکول سازد.

بنابراین یک گزارشگر برای رسیدن به کمال در کار خود لازم است که هم برای تهیه محتوای گزارش بیشترین تلاش، خلاقیت و نوآوری را به خرج دهد و هم با تسلط بر سبک و فن یا شکل کار بواند مناسب ترین و کارآمدترین سبک‌ها را در اوج هنرمندی برای ارائه محتوا به دست آورد.

چند تعریف از یک گزارش

شاید نتوان تعریف جامع و مانعی از گزارش به دست داد، همچنانکه در مورد خبر، مصاحبه و مقوله‌های دیگری از این دست چنین کاری دشوار بلکه غیر ممکن است.

اما با توجه به آنچه گفته شود میتوان چند توصیف از گزارش به دست داد:

۱-گزارش، شکل بسط یافته یا گسترش یافته خبر است که می کوشد جزئیات و مسائل دور از دسترس در یک خبر صرف را برای خواننده بازگو کند. گزارش با تشریح عناصر خبری مختلف می کوشد و به ویژه به دو عنصر «چرا و چگونه» بیشترین توجه را نشان دهد. زیرا که کنجکاوی مخاطب، عمدتاً حول این دو عنصر دور می‌زند(این تعریف البته به گزارش‌های خبری نزدیک تر است و به ویژگی‌های این قبیل گزارش ها بیشتر نظر دارد).

۲-گزارش، هنر بیان غیر مستقیم واقعیت‌هاست (این تعریف به ویژه در مورد گزارشی غیر خبری و گزارش‌هایی که در آنها توصیف و تشریح نقش برجسته تری دارد، بیشتر کاربرد دارد).

۳-گزارش عبارت است از بیان توصیفی، تشریحی و تصویری یک رویداد، واقعه یا موضوع اجتماعی.

BasijPress.ir

پایان سال جاری مسیحی، حدود هزار معلم دیگر را از کار برکنار کند.

خبر را پس از نوشتن یک‌بار دیگر بخوانید و سؤالات زیر را از خود بپرسید:

۱. آیا خبر جامع و کامل است؟

۲. آیا تمام اطلاعات داده‌شده درست است؟

۳. آیا مطالب به روشنی و با دقت نوشته شده است؟

طول جمله و بند:

روزنامه‌نگاری یک کار تخیلی نیست. خبر را باید با جمله‌های کوتاه و رسا به‌صورتی نوشت که قابل فهم و درک باشد. تحقیقات انجام‌شده نشان می‌دهند که درک مفاهیم هر جمله با تعداد واژه‌های آن رابطه معکوس دارد. هراندازه تعداد واژه های یک جمله کمتر باشد، درک مفهوم آن آسانتر است. خبرنگار باید از نوشتن جمله‌های طولانی و مرکب خودداری کند، زیرا که چنین نوشته‌ای نه تنها به آسانی قابل فهم نیست بلکه خواننده را خسته و او را از خواندن خبر دلسرد می کند.۵

در خبرنویسی رعایت نوشتن جمله‌ها و بندهای کوتاه ضروری است زیرا:

۱. خبرنگار می‌تواند اهمیت و فوریت مطلب را با نوشتن جمله‌ها و بندهای کوتاه بهتر بیان کند؛

۲. خبری که با جمله‌ها و بندهای کوتاه نوشته شود، صفحه‌بندی روزنامه را زیبا می‌سازد و خواننده را نیز خسته نمی کند؛

۳. خبر ممکن است حتی بعد از حروف‌چینی احتیاج به اصلاح داشته باشد. خبرهایی را که با جمله‌ها و بندهای کوتاه نوشته شده باشند، آسانتر می‌توان تصحیح کرد.

ذکر این نکته که جمله باید کوتاه نوشته شود به این معنی نیست که خبر، حالت تلگرافی به خود بگیرد. خبر اگر به‌صورت تلگرافی و بدون ایجاد ارتباط میان کلمه‌ها و جمله‌ها نوشته شود، برای خواننده خوش‌آیند نخواهد بود. در مواقعی ممکن است که مطلبی را با یک جمله طولانی خیلی بهتر بیان کرد تا با چند جمله

BasijPress.ir

BasijPress.ir

کوتاه، از اینرو باید دید که کدام نوشته مفهوم مطلب را بهتر منتقل می‌کند. باید توجه داشت که نوشتن جمله‌های طولانی احتیاج به تجربه و دقت بیشتر دارد. برای یک خبرنگار تازه‌کار بهترین روش آن است که از هر موضوع یک بند بسازد. تحقیق نشان می‌دهد که اگر هر جمله کمتر از ۲۰ کلمه داشته باشد درک آن آسانتر خواهد بود. از اینرو در نوشتن هر جمله باید کوشش کرد که تعداد کلمه‌ها از ۲۰ واژه بیشتر نباشد.

رعایت این نکته‌ها در هرمورد الزامی نیست. اگر جمله‌ای بیش از ۲۰ کلمه داشته باشد باید آن را خواند و از صراحت و رسایی معنی آن اطمینان حاصل کرد. اگر جمله‌ای روان نباشد و برای درک معنی آن لازم شود دوبار خوانده شود، باید دوباره آن را نوشت و یا به دو جمله تقسیم کرد.

فعل معلوم و فعل مجهول:

فعل معلوم فعلی را می‌گویند که فاعل آن، شخص یا شیء معینی است و در جای اصلی خود در جمله به‌کار رفته است، یا به عبارت دیگر فاعل در جمله وجود دارد. در این صورت چون فاعل جمله معلوم است آن را فعل معلوم می‌گویند. فعل مجهول فعلی را می‌گویند که فاعل آن در جمله نامعلوم است و مفعول جای فاعل را گرفته است و یا به عبارت دیگر، فاعل جمله مشخص نیست، مثال:

(مجهول)

مغازه بسته شد. رمغازه (توسط مأموران اداره مبارزه با گرانفروشی) بسته شد.

(معلوم)

مغازه را بستند. ر مأموران اداره مبارزه با گران‌فروشی مغازه را بستند.

در خبرنویسی معمولاً فعل معلوم بر مجهول رجحان دارد مگر در مواردی که فاعل از اهمیت خاصی برخوردار نباشد و یا براساس دلیلی خاص حذف فاعل اهمیت داشته باشد. در این صورت استفاده از فعل مجهول ایرادی ندارد، مثال:

BasijPress.ir

۴-گزارش تلفیق «خبر» و «تحقیق» است با اضافه بازسازی هنرمندانه صحنه‌ها، موضوع‌ها، حوادث و واقعیت‌های مهم زندگی اجتماعی.

نکته ای که باید ذکر کرد این است که تعاریف شماره ۳ و ۴ به انواع گزارش‌ها اعم از خبری و تحقیقی ارتباط می‌یابند.

گزارشگر کیست؟

در جریان تهیه گزارش، گزارشگر نقش بسیار حساس و مهمی بر عهده دارد. هم اوست که می‌تواند حاصل تلاش و کشوش خود را با بهترین و جذاب ترین شکل و محتوا به خواننده ارائه کند و نیز این خطر وجود دارد که با سهل انگاری، اهمال کاری، بی مسئولیتی، ضعف، بی تجربگی و ناپختگی و عدم تسلط بر موضوع، بذر در شوره زار بپاشد و دست آخر نه او و نه مخاطبانش، هیچ حاصلی نبرند.

گزارشگری، مرحله والای روزنامه نگاری است و کسی می‌تواند این مسئولیت را بر عهده گیرد که از سد تهیه خبر، مصاحبه مقاله نویسی گذشته باشد و واجد خصوصیات مختلف فردی، مخهارتی و علمی باشد، خصوصیاتی که اطلاق عنوان «روزنامه نگار» را به او در خور زیبنده می‌سازند. به طور کلی گزارشگر باید چشمی به تیزی چشم عقاب داشته باشد تا د رعمق موضوع نفوذ کند. او کسی است که حواس پنجگانه خود را به مخاطب قرض می‌دهد، یعنی به جای او می‌بیند، به جای او می شنود، به جای او می گوید، به جای او لمس می کند و ... بنابراین باید با همان صدالقت گزارش را بازگو کند که اگر خود مخاطب هم در صحنه گزارش حاضر بود به همان صورت می‌دید و حس می کرد و همان برداشت و دریافت را داشت. به همین دلیل است که گفته می‌شود، گزارشگر باید بی طرف و عاری از پیش داوری‌های شخصی و سلیقه‌های فردی به سراغ موضوع برود و در تمام مراحل گزارش این موضوع را رعایت کند.

BasijPress.ir

BasijPress.ir

در واقع می‌توان گفت که در گزارش، «من شخصی» گزارشگر حضور ندارد یا کمتر حضور دارد و این «من اجتماعی» اوست که نقش اساسی را ایفاد می‌کند یعنی همه چیز را از زاویه مصاحبه و منافع اجتماعی دیدن و نه از پشت عینک تار سلیقه‌ها و خیال پردازی‌های شخصی نگاه کردن.

به طوری کلی گزارشگر وظیفه «بازگویی» واقعیت‌ها را بر عهده دارد و نه ساختن آنها را. بنابراین گزارش باید خصلت‌ها و ویژگی‌هایی را دارا باشد که برخی از آنه در شخصیت و طبیعت او نهفته اند و پاره ای دیگر با آموزش و تجربه قابل یادگیری و اکتسابند.

شاید نخستین نیاز هر گزارشگر، حشر و نشر و آمیزش داشتن و جوشیدن با مردم و حضور فعال و موثر داشتن در بطن جامعه است. گزارشگر نمی‌تواند و نباید منزوی، گوشه گیر، بی تفاوت، کم حرف، خجول و غیر اجتماعی باشد، زیرا در این صورت قادر نخواهد بود نیازها، مسائل، خواست‌ها و داوری‌های جامع و مردم خود را بشناسد و متناسب با آنها به مسئولیت و رسالت اجتماعی خود عمل کند.

اگر نقش مشاهدات و تجربیات اجتماعی و عمومی گزارشگر را در تمامی مراحل تهیه گزارش از زمان دریافت موضوع تا تحویل گزارش به عنوان یک عامل درجه اول در تعیین کم و کیف گزارش بشناسیم باید گفت که این مشاهدات و تجربه‌ها فقط منحصر به دوره کوتاهی که صرف تهیه گزارش می‌شود، نیست. گزارشگر برای نوشتن گزارش می‌تواند و باید از همه تجربه و مشاهدات گذشته و حال خود تا آنجا که در خدمت گزارش قرار می گیرد استفاده کند و بنابراین باید به طور مداوم در جریان آموزش و نیز حفظ پیوند اجتماعی با همنوعان و مسائل اجتماعی محیط خود و در مقیاس بزرگتر، جامعه جهانی، باشد.

فرهنگی اسلامی، برجسته ترین «منشور ارتباطات» را به جامعه جهانی عرضه کرده است. آنجا که در قرآن می‌خوانیم: «فبشر عبادی الذین یستمعون القول فیتبعون

BasijPress.ir

احسنه» (بشارت ده به بندگانی که همه حرف‌ها را می‌شنوند و از بهترین آنها پیروی می‌کند) این منشور می‌تواند اساس کار روزنامه نگاران، و از جمله گزارشگران، باشد. گزارشگر باید در هنگام تهیه مواد و عناصر گزارش، به منابع مختلف و متنوعی که می‌توانند مورد استفاده باشند، مراجعه کند، اطلاعات و مطالب مختلف را از آنها بگیرد و بعد ادر جریان پالایش آنها که از طریق فرآیند «حذف و انتخاب آگاهانه» با معیارهای اصیل اجتماعی صورت می‌گیرد، اطلاعات و مواد مناسب را به هم تلفیق و ترکیب کند و در نهایت، مخاطب یا خواننده را صالح برای « انتخاب احسن» بداند. نه اینکه او را منفعل و چشم بسته فرض کند که مدام باید برایش تعیین تکلیف کرده و به او گفت که «به چه فکر کند، نه اینکه چگونه فکر کند». یعنی که باید امکان تصمیم گیری، ارزیابی و داوری و نیز نتیجه گیری صحیح، منطقی، واقع بینانه و منصفانه را با ارائه اطلاعات و واقعیت‌هایی که در جریان تحقیق خود کشف کرده، فراهم سازد. بنابراین گزارش باید معلومات عمومی خود را گسترش دهد و بداند که اطلاعات مورد نیاز را باید از کجا بدست آورد. گزارشگر باید پیوسته مراقب باشد تا همه چیز را بینند و در همه جا سر و گوش آب دهد. سخن محکم، متین، مستدل و از روی خیر خواهی و دلسوزی بگوید، دارای فکر روشن، بیان روشن و دقت و انصاف باشد، به حق و حقیقت و مسئولیت الهی و اجتماعی خویش اعتقاد و ایمان داشته باشد و مردم را به آنچه درست یا نادرست است آگاه کند. باید در کلیات ذهن خود، بشر را معزز و محترم بشمارد، هنر و توانایی گذشتن از سلیقه‌ها و گرایش‌های شخصی راداشته باشد، خود محور و خودخواه نباشد و در گزارش تا جایی حضور داشته باشد که به پیشبرد و انتقال مفاهیم و اطلاعات کمک کند، نه آنکه حضورش در گزارش مصداق این مفهونم باشد که «تو خود ح جاب خودی، حافظ از میان برخیز».

BasijPress.ir

BasijPress.ir

برخی از ویژگی‌های دیگر که در تکامل شخصیت و مسئولیت یک گزارشگر دخیلند و از اهمیت خاص برخوردارند عبارت است از:

۱-داشتن ذهن حساس و تاثیرپذیر،

۲-داشتن شخصیت منسجم، مستحکم و شکل گرفته و نفوذناپذیر و احترام برانگیز.

۳-مرعوب شدن، داشتن شهامت و جسارت و شجاعت.

۴-تسلط کامل بر نثر و زبان و برخورداری از قدرت نویسندگی.

۵-داشتن ذهن تحلیلگر و نقاد.

۶-قدرت تسلط بر خود، اعتماد به نفس، احساس مسئولیت، پایبندی به عدالت، انصاف و انسانیت و واقع بینی.

۷- خدا را در نظر داشتن و برای او و به منظور رشد و تعالی خود و نوع بشر کار کردن.

۸- امانت داری، حفظ اسرار خصوصی دیگران و وفای به عهده در عین رعایت ملاحظات و مقتضیات حرفه ای.

۹-داشتن قدرت انتخاب و حذف آگاهانه و قدرت درک و ربط و تلقیق و جمع بندی مطالب و نتیجه گیری منطقی و عادلانه.

۱۰-نوآوری، خلاقیت و پرهیز از کلیشه گرایی و عوام زدگی چه در نثر و سبک و چه در محتوا.

۱۱-داشتن قدرت تفکرو اندیشه و ذهن باز و دورنگر و ژرف اندیش.

بسیاری از این خصلت‌ها و ویژگی‌ها را دین مبین اسلام و قرآن مجید نیز توصیه کرده است. کما اینکه خداوند در قرآن کریم، چند چیز را از موجبات و علل خطاها و گمراهی‌ها ذکر می کند از جمله:

۱) تکیه بر ظمن و گمان به جای علم و یقین (عدم عینیت).

۲) میل‌ها و هواهای نفسانی (پرهیز از گرایش‌های شخصی).

BasijPress.ir

۳) شتابزدگی (بدون تحقیق و اطمینان نوشتن و فاقد صبر و حوصله بودن)

۴) شخصیت گرایی (در مقابل ضرورت پرداختن به واقعیت‌های اجتماعی و حداقل حضور گزارشگر در گزارش) کلام آخر اینکه آزمون نهایی روزنامه نگار و به خصوص گزارشگر در این است که میزان واقعی خدمتی را که به مردم می‌کند، بسنجیم و اندازه بگیریم.

دغدغه های گزاشگر

زندگی یک گزارشگر با گزارش، از مانی آغاز می‌شود که موضوع گزارش او تعیین می‌شود، و آنگاه خاتمه می‌یابد که گزارش آماده برای چاپ را تحویل می‌دهد در طول این مدت، اون مدام به موضوع گزارش خود، ظرفیت‌های آن، چگونگی تهیه مواد خام، منابعی که به آنها دسترسی دارد یا ندارد، گفت‌وگویی که باید انجام شوند، طرح کلی گزارش، چگونگی تنظیم و نگارش آن و میزان و نحوه استفاده از هر یک از اجزا و عناصر گزارش در ترکیب بندی نهایی گزارش و ... فکر می‌کند، شب و روزش را با این دغدغه‌ها می‌گذراند. و پیوسته در کار پیرایش گزارش خود و حذف و انتخاب‌های لازم است. به همین دلیل گفته می‌شود که گزارشگر باید با حوصله، صبور، پر تحمیل و دارای اعصاب قوی و قدرت تفکر باشد.

گزارشگران با تجربه و در هر مرحله از تهیه مواد خام گزارش خود به این می‌اندیشند که اگر در این مرحله بخواهند گزارش خود را بنویسند، چه عناصری در اختیار دارند، چگونه آن را شروع خواهند کرد و به چه صورت ادامه خواهند داد بدین ترتیب گزارش در مراحل مختلف شکل گیری، صورت‌های مختلفی به خود می گیرد تا آنکه در انتها پس از کامل شدن اطلاعات و مواد به دست آمده، شکل نهایی خود را پیدا می‌کند. گزارشگر در هر مرحله باید فکر کند که تا اینجا چه

BasijPress.ir

BasijPress.ir

دارد و چه ندارد و دنبال چه عناصر دیگری باید باشد و چگونه می‌تواند بیشترین خدمت را به جامعه و مردم و خود بکند. با این توصیف باید گفت که دغدغه‌های گزارشگر، تمامی ندارند. چه با تحویل یک گزارش باید خود را برای پرداختن به موضوع و گزارش دیگری آماده کند به همین دلیل دست کم گوشه ای از ذهنش مدام به مساله ای مشغول است و نمی‌تواند خود را لحظه ای فارغ البال حس کند.

نثر و زبان گزارش

زبان گزارش، ویژگی‌های خود را دارد. در عین حال ذوق، هنر و توانایی گزارشگر می‌تواند همواره این زبان را گسترش دهد. آنچه یک گزارشگر در مورد نثر و زبان گزارش باید بداند و رعایت کند این است که:

۱- نثر گزارش، محدودیت‌های نثر خبر و دیگر مقوله‌های روزنامه را ندارد.

۲- زبان گزارش زبانی گسترده است زیرا از زبان خبر عمیق تر است و به خاطر داشتن امکان بیشتر در توضیح و تشریح و توصیف واژه‌های تخصصی جذابتر است و در گستره رویدادها، حرکت‌ها، خواست‌ها و موضوع‌ها، روشن تر و زنده تر بازسازی می‌شود و از طرفی واژه‌ها در مقایسه با زبان خبر، بار اجتماعی بیشتری پیدا می کنند.

۳- زبان گزارش نسبت به خبر و دیگر مقوله‌های روزنامه نگاری به مردم نزدیک تر و افزون بر آن هنرمندانه تر است، بنابر این مردمی ترین زبان در روزنامه نگری است.

۴- گزارشگر باید تغییرات، دگرگونی‌ها و فرسایش زبان را در طول زمان مد نظر داشته باشد و هم در استفاده از تحولات زبان، مهارت و توانایی داشته باشد و هم خود موجد تحولات تازه در نثر و زبان و کاربرد واژه‌ها باشد و ظرفیت‌های زبان را گسترش دهد.

BasijPress.ir

۵- پرهیز از کلیشه گرایی، توجه به نوآوری و خلاقیت در نثر و زبان و استفاده از واژگان، عبارت‌ها و اصطلاح‌های مناسب. باید توجه داشت که این نوآوری صرفاً به معنای خلق واژه و تعابیر تازه نیست بلکه عمدتاً می‌تواند در کاربردهای تازه ای که گزارشگر به نثر و زبان می‌بخشد و آنها را از قالبهای کلیشه ای و سنتی خود جدا می‌کند، تجلی یابد. هنر گزارشگر در این است که از واژه‌های ظاهراً معمولی، ترکیب‌ها، عبارت‌ها و تعبیرهای تازه و بکر بسازد که هم جاذبه و گیرایی داشته باشد، هم نامانوس و دور از ذهن نباشد و هم پر معنی و نغز باشد.

۶- توجه به بار معنایی و مسئولیت و ظرفیت واژه‌ها و عبارت‌ها و اینکه هر تعبیر و جمله و واژه در بافت مطلب، چه بار مفهومی را به دوش می‌کشد، از جمله وظایف گزارشگر است. او نباید حتی کلمه ای را بدون آنکه نقش و وظیفه ای در گزارش بر عهده داشته باشد به کار برد بلکه باید آنها را آگاهانه و با قدرت و وسوسواس انتخاب کند و با ظرفات و مهارت آنچنان با هم جفت و جور کند که هر تغییری در ساختار آن، به استحکام و صلابت آن لطفمه بزند. از این روز هیچ مفهنم یا جمله اغی نباید بی هدف در گزارش به کار گرفته شود.

۷- لفاظی و ثقیل نویسی در گزارش جایی ندارد. گزارش باید ساده اما جذاب، پر صلابت و روان با مخاطب حرف بزند. «ساده نویسی» در گزارش یک اصل غیر قابل انکار است. این ساده نویسی به معنای استفاده از نثر محاوره ای، شکسته نویسی و سست بودن جمله‌ها و عبارت‌ها چه از نظر ساخت و چه به لحاظ مفهنم و محتوا نیست، ساده نویسی در گزارش و به طور کلی در روزنامه نگاری به معنای شکستن مفاهیم پیچیده و قابل فهم و درک کردن آنها برای خواننده است.

BasijPress.ir

BasijPress.ir

۸- استفاده از برخی صنایع ادبی همچون «ابهام و ایهام» پاره ای استعارات به منظور بیان غیر مستقیم و اقعیت‌ها و نیز برخی ضرب المثل‌ها و گاه استفاده بجا از جمله قصار یا مصراع و بیت (البته در موارد خاص) اگر آگاهانه و هنرمندانه و در حد لازم صورت گیرد به لطف و گیرایی گزارش کمک می کند.

۹- یکی از ویژگی‌هایی که باید جای خود را در روزنامه نگاری ما و به ویژه گزارش نویسی باز کند «اصطلاح سازی» به وسیله گزارشگر است. ساختن اصطلاح های مناسب، پر معنی، جذاب و کوتاه می تواند به تاثر و لطف گزارش بیافزاید. این کار که مستلزم توانایی، هنر و مهارت گزارشگر است قارد است پاره ای از مفاهیم را که بیان آنها در حالت معمول در قالب جمله‌ها و عبارت‌های نسبتاض طولانی میسر است با استفاده از چند کلمه به صورتی کوتاه بیان کند و به ویژه اینکه خصلت تصویری و توصیفی خاصی به گزارش می‌بخشد. این کار در جریان جنگ تحمیلی در تیتر روزنامه‌ها تا حدودی معمول شد. اصطلاح‌های «جنگ شهرها»، «جنگ نفتکش‌ها» از این جمله اند. برخی از تعبیرها که در گزارش‌ها به کار رفته اند نیز در این زمینه قابل ذکر هستند. عبارت‌هایی همچون: «آب چشمه حقوق کارمندی»، «شهر حلب، شهر سنگی»، «گنده‌های موریانه ی»، «آشیانه مرگ»، «قله قاف»، «پاشویه اقتصادی»، «خاور دور دیگری در دل شرق می انه دارد شکل می گیرد» و ...

۱۰- زبان هر گزارش باید با اقتضای موضوع و محتوای آن تناسب و همخوانی داشته باشد. یک گزارش تحقیقی – اجتماعی یا گزارش هنری، علمی – تخصصی، توصیفی – تشریحی، خبری و .. باید نثر و زبانی متفاوت نسبت

BasijPress.ir

به یکدیگر داشته باشند. به عبارت دیگر، زبان هر گزارش باید ظرفیت کشش آن موضوع و ارتباط برقرار کردن با مخاطب را داشته باشد.

۱۱- و بالاخره اگر بخواهیم یک تعریف نهایی برای نثر گزارش ارائه کنیم باید بگوییم که نثر گزارش روی مرز قصه و خبر حرکت می‌کند. یعنی تلفیقی از تصویرپردازی قصه و واقع گرایی خبر را در خود دارد و در نهایت ضمن ارائه اطلاعات و واقعیت‌های دقیق، عینی و مستند احساس همدلی و همنوایی مخاطب را به دلیل صمیمیت، صداقت و سادگی نهفته در آن بر می‌انگیزاند.

توصیف و تصویرپردازی

همچنانکه در تعریف گزارش نیز اشاره شد، توصیف و تصویرپردازی یکی از مشخصه‌های گزارش است. توصیف در واقع بستری است که مواد خام گزارش روی آن حرکت می‌کند و از وجنوه تمایز گزارش با خبر و مقاله به شمار می‌رود. توصیف و فضاسازی از ذهن خلاق و ذوق سرشار گزارشگر حکایت دارد. به عبارت دیگر «بیان هنرمندانه» در قالب توصیف شکل می‌گیرد و نقش آن این است که فضای موضوع را برای خواننده تا حد امکان ملموس، صمیمی و عغینی جلوه دهد، به طوری که خواننده بتواند در طول مدتای که به مطالعه گزارش مشغول است، از جای خود کنده شود، خود را به جای گزارشگر بگذارد و در مشاهدات و تجربه‌های او شریک شود. از این طریق استد که مخاطب می‌تواند، استدلال‌ها، گفت‌وگوها و اطلاعات اارئه شده در گزارش را باور کند و برای دقایقی حس کند که خود در حال تجربه کردن موضوع است و در بطن و فضای آن قرار دارد. در این جا بار دیگر تاکید می‌کنیم که توصیف، وصله ای جداگانه بر تن گزارش نیست

BasijPress.ir

BasijPress.ir

بلکه در واقع سبک و سیاق بیان واقعیت است یعنی که توصیف صرف، اگر وظیفه ای بر عهده نداشته ب اشد، فی نفسه هدف نیست.

نکته دیگر اینکه همه موضوع‌ها به یک میزان، ظرفیت تصویرپردازی ندارند و این به هنر و ذوق گزارشگر مربوط است که حد لازم توصیف و نحوره استفاده از آن را درگزارش به درستی تشخیص دهد و به خوبی به کار گیرد. برخی از گزارش‌های خبری، به ویژه آن دسته از گزارش‌ها که بیشتر به تشریح عناصر خبری و توضیح جزئیاتت آنها می‌پردازند ممکن است ظرفیت تصویرپردازی کمتری داشته باشند و برخی دیگر از جمله گزارش‌های مربوط به حادثه و رویداد یا بسیاری از گزارش‌های اجتماعی و نیز «گزارش از محل» قابلیت توصیف بیشتری دارند. در عین حال گزارش‌های مجله ای نسبت به روزنامه‌ها اصولاً اقتضای توصیف و تصویرپردازی بیشتری دارند.

ذکر این نکته ضروری است که وقتی که صحبت از توصیف می‌شود عده ای گمان می کنند که منظور، خیال بافی و قصه پردازی و دور شدن از واقعیت است، در حالی که فی الواقع درست عکس آن است: «توصیف یعنی واقعیت را زنده تر و جاندار تر از آنچه که هست برای خواننده مجسم کردن».

اگر بخواهیم در این زمینه مثالی بزنیم می‌توانیم بگوییم که نقش توصیف در گزارش مثل نگاه کردن به آسمان با چشم مسلح است.

شمار وقتی که با چشم غیر مسلح به آسمان نگاه می کنید بسیاری از عجایب خلقت را نمی‌توانید ببینید در حال یکه وقتی که با دوربین قوی به آن نگاه می کنید، در عین حال که واقعیت آنچه در آسمان است تغییر نکرده است، قادر خواهید بود چیزهای خیلی بیشتری را ببینید.

مثال دیگری که در این زمینه می‌توان زد، تعبیری است که «گابریل گارسیا مارکز» از توصیف دارد. او می گوید: وقتی به یک کوه یخ نگاه می کنید فقط یک چهارم

BasijPress.ir

حجم واقعی آن را می‌توانید ببینیدی، زیرا سه چهارم آن زیر آب است. کار توصیف و فضاسازی آن استکه این بخش از کوه یخ را نیز برای مشاهد گر (خواننده) ملموس و قابل رویت کند.

و مثالی دیگر: فرض کنید که شب هنگام، کارگران در قسمتی از یک خیابان مشغول کارند و به همین منظور با گذاشتن چند مانع مثلاض بشکه سیاه رنگ، راه را مسدود کرده اند تا بتوانند کارشان را انجام دهند. اگر بشکه‌ها به رنگ تیره باشند احتمال ندیدن آنها از جانب اتومبیل‌هایی که بی خبر می‌آیند زیاد است و در نتیجه خطر تصادف، هر لحظه وجود دارد. اما اگر همین بشکه‌ها را با رنگ روشن قابل رویت سازند، یعنی بدون آنکه در واقعیت (وجود مانعی به نام بشکه) تغییری داده باشند امکان تجسم آنها را برای عابران بالا برده اند.

کاربرد صفت و عنصر تخیل

بدین ترتیب به نقش «عنصر تخیل» در گزارش و میزان مجاز کاربرد آن می‌رسیم. استفاده از تخیل در گزارش تا جایی مجاز است که در خدمت بیان هر چه بهتر «واقعیت» باشد، بنابراین «خط قرمز» را باید در جایی جست و جو کرد که استفاده از تخیل، گزارش را از «عینی بودن و واقعی بودن» دور می کند و آن را به وادی قصه می کشاند.

گزارشگر لازم است به جای استفاده از «صفت» و «قید» برای بیان مشاهدات و تجربه‌ها و یافته‌های خود، به گونه ای از بیان توصیفی سود ببرد که خود به خود صفت های مورد نظر در ذهن خواننده شکل بگیرند، نه اینکه مثلاً با استفاده از واژه‌هایی نظیر متاسفانه، زیبا، بی نظیر، وحشتناک، عظیم، متاثر کننده، حزن آورو ... بخواهد احساس آن را هم در مخاطب برانگیزاند. زیرا هیچ دلیلی برای آنکه خواننده با مطالعه این صفت‌ها و قیدها، حالت آنها را هم در خود ا حساس کند،

BasijPress.ir

BasijPress.ir

وجود ندارد. به علاوه اگر توصیف و تشریح گزارشگر طوری صورت گیرد که خواننده خود به چنین احساسی دست یابد، نتیجه، قابل قبول تر و ماندگارتر خواهد بود. به همین دلیل توصیه می‌شود که استفاده از صفت و قید در گزارش به حداقل ممکن برسد و به این نکته توجه شود که صفت‌ها غالباً قراردادی هستند و در زمان‌ها و مکان‌ها و شرایط مختلف دارای بار معنای ثابت و یکسانی برای همه نیستند. اگر در جایی از صفت یا قید استفاده می‌شود لازم است که قبل یا بعد از آن گزارشگر دلایل، شواهد و مستندهایی را که بتوانند آن صفت را یا قید را جا بیندازند و احساس و برداشت مشابهی را برای خواننده هم پدید آورند به دست دهد تا این واژه‌ها به عنوان داوری و نظر شخصی گزارشگر در ارتباط با واقعیت تلقی نشوند.

ساختار گزارش

نوشتن یک گزارش، بی شباهت به ساختن یک فیلم سینمایی نیست. برای ساختن فیلم سینمایی، صحنه‌ها و تصویرهای مختلفی ضبط می‌شود که هر کدام به صورت مستقل و جدا از هم دارای مفهوم خاصی نیست و برای یک ناظر، معنا و ارتباط آنها با هم قابل درک نیست. اما وقتی که این تصویرها با یکدیگر مونتاژ شدند و درخدمت مضمون و موضوع اصلی فیلم قرار گرفتند. تصویرهای پراکنده تشکیل کل واحدی را می‌دهند که همان فیلم سینمایی مورد نظر است.

یک گزارش نیز از اجزا و بخش‌های مختلفی تشکیل می‌شود که هنر و ذوق گزارشگر باید آنها را به یکدیگر پیوند دهد و «اصل وحدت» را در گزارش محقق سازد.

بر این اساس می توان گفت که هر گزارش دارای یک «محور اصلی» است که در واقع موضوع اساسی گزارش را تشکیل می دهد و باید رد سراسر گزارش و در طول مراحل عملی تهیه گزارش همواره مورد توجه و نظر گزارشگر باشد. این محور

BasijPress.ir

اصلی به او کمک می کند تا در جریان تهیه اطلاعات و مواد خام گزارش از مسیر اصلی دور نیفتند. به این منظور گزارشگر در ابتدا، تصویر کلی گزارش را در ذهن خود یا بر روی کاغذ ترسیم می کند. یعن یکه این تصویر کلی با شناسایی ظرفیت کامل موضوع، جنبه ها و زوایای تازه ای که باید از منظر آنها به گزارش نگریسته شود، منابعی که باید مورد استفاده قرار گیرند، اطلاعاتی که باید جمع آوری شوند، مکان هایی که باید به آنها مراجعه شود، گفت و گوهایی که باید صورت پذیرند، میزان نیاز به مشاهده و تجربه شخصی و ... شکل می گیرد به بیان دیگر تصویر کلی به گزارشگر کمک می کند که عمر مفید گزارش تا حد امکان طولانی تر شود و خیلی زود خاصیت و طراوت خود را از دست ندهد، بنابراین گزارشگر باید قدرت تشریح، توصیف و تجسم موضوع را برای مخاطب خود داشته باشد.

یکی از نکات بسیار مهم در گزارش، نحوه توزیع مواد خام جمع آوری شده در سراسر متن است. این توزیع باید آنچنان هنرمندانه و آگاهانه صورت گیرد که ضمن رعایت اصول گزارش نویسی،هر بخش از مطلب دارای جاذبه، گیرایی و روانی لازم باشد. توزیع نامناسب مواد خام باعث خواهد شد که بخشی از گزارش سنگینش، پر محتوا و ملال آور شود و بخش دیگر آن بی محتوا، کم اهمیت و فاقد جاذبه های لازم گردد. مثلاً یک گفت و گوی مفصل را می توان در یک گزراش به چند بخش تقسیم کرد و از هر قسمت در جحای مناسب خود سود برد. همین طور آمار و ارقام را نباید در یک بخش از گزارش متراکم کرد، بلکه باید هنرمندانه آنها را در نقاط مختلف به کار گرفت.

برای این منظور باید «اصل تناسب» را در گزارش مد نظر داشته باشد. اصل تناسب یعنی در نظر گرفتن رابطه کمی و کیفی اجزای گزارش با یکدیگر از جمله حجم مطلب، میزان توصیف از مصاحبه ها، آمار و ارقام، مشاهدات، اطلاعات جمع آوری شده و نحوه تلفیق آنها با هم که درعین حال از هی دستورالعمل ثابت و از پیش

BasijPress.ir

BasijPress.ir

تعیین شده ای تبعیت نمی کند و این هنر و ذوق گزارشگر و تسلط او بر فن و سبک گزارش نویسی و نثر فارسی است که به او امکان رعایت هرچه بهتر این اصل را می دهد. این نکته را در مورد «ذکر جزئیات» در گزارش نیز می توان صادق دانست. چه اگر میزان استفاده از جزئیات بیشتر از حد لازم باشد یا گزارشگر نتواند به درتسی و هرنمندانه از آنها در سراسر گزارش استفاده کند، گزارش حجیم، سنگین و کسل کننده خواهد شد و اگر جزئیات لازم از گزارش دریغ شود تبدیل به مطلبی نارسا خواهدش د که خواننده نمی تواند پاسخ سئوالات خود را در آن بیابد.

نتیجه گیری در گزارش

در حالی که خبری از توصیف های سنتی در مورد ساختار گزارش و نیز مقاله اعم از رسانه های و غیر رسانه های حکایت از آن دارند که هز گراش باید دست کم از سه بخش «مقدمه، متن و نتیجه»تشکیل شده باشد، توصیه می شود که از نتیجه گیری مستقیم و صبریح در گزارش های رسانه های پرهیز شود. نتیجه واقعی گزارش باید آن چیزی باشد که خواننده با مطالعه اطلاعات و واقعیت هایی که در طول گزارش توسط گزارشگر تنظیم و ارائه شده اند، خود استنباط می کند. اگر جمع آوری و ارائه اطلاعات مربوط به موضوع توسط گزارشگر بر اساس اصول صحیح گزارش نویسی صورت گرفته باشد خواننده در پایان به قضاوت و نتیجه گیری منطقی، واقعی و منصفانه ای دست خواهد یافت و اگر گزارش فاقد این ویژگی باشد، هیچ نتیجه گیری مستقیمی نخواهد توانست همان ارزیابی و قضاوتی را در مخاطببرانگیزاند که گزارشگر می خواهد زیرا نتیجه گیری مستقیم در واقع مصداق این عبارت کلیشه ای و تکراری خواهد بود «البته واضح و مبرهن است و بر هیچ کس پوشیده نیست که علم بهتر از ثروت است».

BasijPress.ir

پایان گزارش باید حتی الامکان طوری باشد که ضمن آنکه به مخاطب در ارزیابی و نتیجه گیری صحیح از موضوع به وسیله اطلاعات و آگاهی های ارائه شده در گزارش کمک می کند در عین حال او را تا حدی به فکر کردن و اندیشیدن درباره موضوع وما دارد درست مثل صحنه های پایانی یک فیلم سینمایی،برخی از فیلم ها طوری تمام می شوند که کار تماشاگر نیز با آنها همزمان با روشن شدن چراغ سالن سینماو برخاستن از روی صندلی تمام می شود پاره ای دیگر تا دقایقی بعد، بحث هایی را در راهرو سینما و تا زمان متفرق شدن تماشاگران بر می انگیزاند و تعدادی نیز حتی در طول مسیر تا رسیدن به خانهو گاه تا ساعت ها و روزها بعد از ان ذهن تماشاگر را به خود مشغول می دارند.

گزارش نیز ضمن آنکه نباید آنچنان مبهم و گنگ تمام شود که خواننده را عصبی کند باید زمینه تفکر را در او زنده کند و وی را در ارزیابی و نتیجه گیری نهایی مشارکت دهد.

عنصر زمان در گزارش

رعایت جغرافیای زمان و ماکن در گزارش می تواند دامنه نفوذ، برد و جاذبه آن را گسترش دهد. به طور کلی در گزارشهای رسانه های چه خبری و چه اجتماعی وتحقیقی باید شرایط طرح مومضوع، زمان پرداختن به آن، میزان نیاز مخاطبان، مناسبت های خاص و جایگاه آن درجامعه مورد توجه قرار داد. چه طرح بی موقع یک موضوع که تناسب و سنخیتی با شرایط روز ندارد نه تنها کمکی به حل مساله نمی کند بلکه می تواند سئوال برانگیز وتعجب آور باشد و با بی توجهی و عدم تاثیر روبرو شود در حالی که برعکس، پرداختن به موقع به یک سوژه خبری یا اجتماعکی می تواند آن را در کانون و مرکز ثقل توجه عمومی قرار دهد و واکنش

BasijPress.ir

BasijPress.ir

مراحل عملی تهیه گزارش

یک گزارش الزاماً و عمدتاً باید با جمع آوری و تهیه اطلاعات زنده و روز آمد و از طریق تلاش ها و جست و جوهای گزارشگر شکل بگیرد هر قدر که آثار این تکاپو و دو دندگی در خلال اطلاعات به کار رفته در گزارش بیشتر مشهود باشد، تاثر، سندیت و دامنه نفوذ آن بیشتر خواهد بود و خواننده حس می کند که آن قدر برای گزراشگر و نشریه ارزش داشته استد کهم برای تامین نیازهای اطلاعاتی او چنین تدارک گسترده ای ببینند.

از سوی دیگر فراموش نکنیم که ارزش جاذبه، محتوا و تاثیر هر گزارش بستگی مستقیم با میزان تلاشی دارد که گزارشگر در راه تهیه اطلاعات و مواد خام آن به کار می برد. بنابراین گزارشی کهم ذهنی و یا استفاده از اطلاعات و معلومات محدود گزارشگز و بدون مراجعه به منابع اصلی ذیربط در موضوع و از پشت میز تهیه شود در وهله اول، خود معرف ضعف ها و نارسایی های خود است و مخاطب نیز نا خود آگاه و بدون نیاز به تحلیل های کارشناس متوجه می شود که گزارش به نیازهای اطلاعاتی او پاسخ نمی دهند. در این قبیل گزارش ها غالباً توصیفها تصنعی، ناملموس،غیر دقیق و کلی هستند، آدمها و نقل قول های ساختگی و جعلی خلق می شوند، صحنه های غیر واقعی تصویر می گرددند و حتی آمار و ارقام نادرست ارائه می شود و اغلب از چفت و بست های لامز در سراسر گزارش، خبری نیست، گزارش مغشوش، آشفته، بریده و پرش دار است. در واقع این قبیل گزارش ها، پیش از تولد محکوم به مر گند و انتظار معجزه ای از هیچ کس و هیچ چیز برای زنه کردنشان نمی توان داشت. به بیان دیگر بزرگترین آفت گزارشگر و گزارش، نشستن پشت میز و نوشتن در آنجاست. مرگ حرفه ای گزارشگر را می توان زمانی دانست که چه از روزی تنبلی و عدم واقع بینی و درک نادرست مقتضیات کارو چه از روی احساس بی نیازی و علم کل بودن، «گزارش نشسته» می نویسد. چنین

BasijPress.ir

های موثری را به دنبال داشته باشد. اینتکه باید هم از سوی سوژه پردازان و هم از طرف گزارشگران مورد توجه و عنایت خاص قرار گیرد.

نقش گفت و گو و نقل قول در گزارش

به طور قطع می توان گفت که تقریباً هیچ گزارشی بی نیاز از گفت و گو با افراد و منابع ذیربط و در نتیجه نقل قول نیست. استفاده از گفت و گو و نقل قول در گزارش چند خاصیت عمده دارد که برخی از آنها به قرار زیر هستند:

۱-گزارش را زنده، جاندار، تولیدی و «روز آمد» می کند.

۲-باعث تحرک و پویایی گزارش می شود.

۳-حرکت گزارش را از نقطه ای به نقطه دیگر و تا نقطه پایان مسیرل می سازد.

۴-امکان آشنایی مخاطب را با دیدگاه ها، طر فکرها و فرهنگ های متفاوت، فراهم می آورد. این دیدگاه ها می تواند متعلق به مردم و برای مردم،متعلق به مردم و برای مسئولان و کارشناسان یا متعلق به مسئولان و کارشناسان و برای مردم باشد.

۵-گزارش را مستند و عینی می سازد.

۶-رابطه ای نزدیک و صمیمی بین گزارش و نشریه مربوط با جامعه فراهم می سازد.

۷-اطلاعات زنده و دست اول را در اختیار مخاطب می گذارد.

۸-بازتابنده جو و فضای اجتماعی است.

۹-یکی از عوامل موثر در ربط دادن بخش های مختلف گزارش به یکدیگر است.

۱۰- یکدستی و کسل کنندگی احتمالی گزارش را می گیرد.

۱۱- عامل انسانی و عنصر زنده را وارد گزارش می کند و از تبدیل شدن آن به گزارش آرشیوی جلوگیری می نماید.

BasijPress.ir

BasijPress.ir

گرفتن مخاطب و مصالح و منافع اجتماعی یک اصل لازم الرعایه است. در روزنامه ها بیشتر به موضوع های عمومی که مورد علاقه و نیاز مخاطبان از گروه ها و اقشار مختلف اجتماعی هستند. پرداخته می شود، و دست اندرکماران مجله ها و نشریه های ادواری با توجه به طیف خاص مخاطبان خود و شناختی که از آنان دارند مقوله های مومرد نظر را انتخاب می کنند.

۲-مطالعه مقدماتی درباره موضوع

نخستین کاری که یک گزارشگر پس از دریافت موضوع انجام می دهد این استکهم بررسی های و مطالعات ابتدایی را درباره موضوع آغاز می کند تا بدین وسیله اطلاعات مقدماتی را درباره آن موضوع جمع آوری کند، آشنایی و شناخت اولیه نسبت به موضوع پیدا کند، با سوابق و گذشته آن آشنا شود و بداند که برای تهیه گزارش از کدام راه باید برود. این کار در عین حال به گزارشگر کمک می کند تا علاوه بر جمع آوری دست مایه های اولیه برای دنبال کردن موضوع، ظرفیت آن را شناسایی کند، از تکرارآنچه قبلاً گفته و نوشته شده است تا حد امکان بپرهیزد، تصویر کلی گزارش را ترسیم کن و منابع و اطلاعات جدیدی را که باید دنبال کند، بشناسد و زاویه جدید نگرش به مومضوع را که از بداعت و تازگی لازم برخوردار باشد، انتخاب کند.

برای انجام مطالعات مقدماتی، گزارشگر منابع مختلفی در اختیار دارد. از جمله مراجعه به آرشیو و مطالعه پرونده ها و بریدهای نشریه های در زمینه موضوع مورد نظر، گفت و گو و پرس و جو از افراد صاحب نظر و مطلع، تحقیق و بررسی شخصی،استفاده از نشریه ها و بولتن های مختلف از جمله نشریه اهی داخلی سازمان های ذیربط یا گزارش عملکرد و فعالیت های آنها، بررسی و عده ها و اظهار نظر های گذشته، مراجعه به کتابخانه و مطالعه منابع و کتابها و جمع آوری آمار و ارقام لازم.

BasijPress.ir

گزارشگری محکوم به شکست است حتی اگر در اوج صلاحیت های حرفه ای خود باشد.

با این مقدمه به سراغ مراحل علمی تهیه گزارش می رویم که معمولاً لازم است در بیشتر گزارش ها و به ویژه در گزارش های تحقیقی –اجتمعی و نیز خبری رعایت شوند. گفتنی است که در مورد برخی از گراشهای ممکن است نیازی به انجام یک یا دو مرحله از کار نباشد که البته موار د آن بسیار نادر است و نیز در مورد بسیاری از گزارش ها ممکن است لازم باشد کهم بعضی از مراحل مثل گفت و گو با مردم یا کارشناسان و مسئدولان بیش از یک بار انجام شود. چه در هر مرحله اطلاعات تازه ای که به دست می آیند، ممکن است تکرار مرحله قبلی را اقتضاد کنند، که در این صورت گزارشگر نباید از تکمرار هر چند بار آن سر باز زند. چرا که غنا و صحت گزارش راو می تواند در گروه همین مراجعه مکرر به برخی از منابع باشد.

نکته دیگر اینکه، ترتیبی که برای مراحل گزراش نیوسی در ذیل می آید الزاماً لایتغیر نیست و چنانچه موضوع اقتضا کند یا گزارشگر لازم بداند می تواند مراحل آن را جابجا کند. اما به طور کلی و در مورد اغلب موضوع ها، ترتیب زیر پاسخ مناسب تری به دست می دهد:

۱-تعیین یا انتخاب موضوع

این کار در رسانه ها معمولاً به وسیله دبیر سرویس، سردبیر یا به پیشنهاد گزارشگران و تایید آن صورت می گیرد. به هر حال انتخاب موضوع باید با توجه به جهات مختلف از جمله «روز آمد بودن» مورد توجه و نیاز بودن، متناسب با شرایط و اوضاع و احوال بودن، در اولویت بودن تنظیم شود، زمانی کهب رای تهیه آن صرف می شود و تاریخ آماده شدن آن و عوامل مختلفغ دیگر مد نظر قرار گیردو از حساسیت و اهمیت خاص برخوردار باشد. همچنین نوع و جایگاه و دور هانتشار هر نشریه و تخصصی یا عمومی بودن آن در گزینش موضوع موثر است. زیرا، در نظر

BasijPress.ir

BasijPress.ir

۱)گزارش و نشریه مربوط را به میان جامعه می برد و پیوند خود را باانان برقرار می کند و در عین حال ارتباط متقابل مردم و مسئولان را ممکن می سازد.

۲)حقانیت و اصالت ویژه ای به گزارش می دهد.

۳) گزارش را زنده و جاندار می سازد.

۴)از تبدیل شدن گزارشگر به «متکلم وحده» در گزارش – که اکیداً نفی شده – جلوگیری می کند.

۵)در بیان مسائل و نیازهاو دیدگاه ها از نقل قول های واقعی و در نتیجه از فرهنگ خاص مخاطبان استفاده می شود و گزراش را عینی تر، ملموس تر و قابل قبول تر می سازد و در جه استناد آن را بالا می برد و نهایتاً آن را دلچسب تر و غیر قابل اعتراض تر می سازد.

به عبارت دیگر مصونیت بیشتری به گزارش می دهد.

بنابراین گزارشگر، نخستین مرحله جمع آوری زنده اطلاعات خود را از گفت و گوها با مردم شروع می کند و با دستمایه مطالعات قبلی و اطلاعات شخصی به میان مردم می رود و سعی می کند که با نمونه گیری اتفاقی – و گاه در صورت لزوم نمونه گیری انتخابی – به گفت و گو با آنان بپردازد و در یان راه به ویژه در مومرد موضوع های عمومی و اجتماعی، از ترکیب همه اقشار و گروه های اجتماعی در نقاط مختلف شهر یا حدی کشور، که می توادند حاصل خواست ها و عقاید متفاوت باشد، استفاده می کند تا حتی الامکان نمونه گیری به دست آمده قابل تعمیم و استناد باشد و بتوان از آن نتایج نزدیک به واقعیت، استخراج کرد.

٤-نظر خواهی از کارشناسان

در این مرحله گزارشگر به سراغ کارشناسان و صاحب نظران می رودو در زمینه مسائل مورد نظر با آنها به گفت و گو می نشیند، زیرا که کارشناسان معمولاً بی

BasijPress.ir

گزارشگر بدون این مطالعه، در تمام مراحل بعدی گزارش با مشکلات و سر در گمی های عدیده روبرو خواهد شد و همواره مرعوب وم در اخیترا منابعی خواهد بود که برای تهیه مواد و اطلاعات لازم در گزارش به آنها مراجعه می کندو پیوسته برخورد انفعالی و عکس العملی خواهد داشت و در عین حال تسلیم جو خواهد شد و قادر به تعیین دقیق صحت و سقم اطلاعات بدست آمده نخواهد بود.

مطالعات مذکور، همچنین به خبرنگار امکان می دهند تا از مصاحبه ها، مشاهدات و تجربه های خود،و نیز از آمار و ارقام و ... بیشترین و بهترین استفاده را ببرد و بتواند از سطحی و بی مایه شدن آن جلوگیری کند و در موقع تنظیم گزارش با اشراف و تسلطی که بر فضای گزارش دارد، بتواند «اصل تناسب» را به خوبی رعایت کند و از عهده جمع بندی، تحلیل و تلفیق اطلاعات به دست آمده برآید.

۳-گفت و گو با مردم

تقریباً اکثریت گزارش های تحقیقی –اجتماعی و نیز بسیاری از گزارش های خبری باید به طور وسیعی از گفت و گو با مردم تغذیه شوند خواه این گفت و گوها به منظور بازگو کردن مشاهدات عینی آنان در یک گزارش خبری باشد یا بیان نیازها، مشکلات و خواست ها و ارائه دیدگاه ها و راه حل ها در گزارش های اجتماعی.

به دیگر سخن، یک پای ثابت اکثر گزارش ها (به ویژه گزارش های اجتماعی) مردم هستند، مگر در موارد نادری که یا مردم در آن زمینه اطلاعی ندارند و یا موضوع به طور خاص به مسئولان و کارشناسان مربوط می شود که حتی در این موارد نیز تا آنجا که امکان دارد باید از اظهارات و دیدگاه های مردم سود جست، آنان را در جریان موضوع گذاشت و قضاوت و داوری ایشان را خواست.

گفت و گو با مردم این مزیت را دارد که:

BasijPress.ir

BasijPress.ir

موضوع گزارش می پردازد تا هم تلقی آنان را نسبت به مسائل ارزیابی و منعکس کند و هم پاسخ ها، توضیحات و برنامه هایشان را مطرح سازد. بسیاری از سئوالات و مشکملاتی که مردم یا کارشناسان در جریان گفت وم گو با گزارشگر مطرح می کنند می توانند در اینجا پاسخ های خود را بیابند. اگر این مرحله درست و اصولی انجام شود به بهبود روابط اجتماعی، حل مسائل و ایجاد ارتباط متقابل میان مردم و مسئولان و بالا بردن احساس تعلق مردم و مشارکت اجتماعی منجر می شود. در گزارش باید سعی شود که در کنار طرح مسائل و مشکلات و باز کردن و شکافتن آنها یا تشریح علل رویدادها، راه حل ها نیز ارائه شوند تا به ویژه با توجه به کم تجربگی مسئولان و ضعف برنامه ریزی ها، به آنان که حسن نیت دارند یاری رساند و آنان که فاقد چنین خصوصیتی هستند شناخته و شناسانده شوند.

٦-مشاهدات و تجربه های گزارشگر

در تمام این مراحل یک عامل مهم و اساسی به صورت جنبی اما با نقشی بسیار تعیین کننده و حساس پیوسته عمل می کند و آن «مشاهدات و تجربه های گزارشگر» است که در واقع نقش «بند تسبیح» را در به هم پیوند دادن دانه های گسسته آن بازی می کند.

گزارشگربه اقتضای شغل، حرفه و مسئولیت اجتماعی خود باید از بیشترین مطالعات و تجربه های اجتماعی برخوردار باشد. این تجربه ها فقط در طول مراتحل تهیه گزارش به دست نمی ایند بلکهم گزارشگر در زندگی گذشته خود نیز دارای تجربه ها و مشاهداتی است که هر بخش از آنها در گزارشی به کار می آید و اصولاً گزارشگرانی که دارای تجربه های غنی و پر بار اجتماعی هستند در کار تهیه و ارائه گزارش موفق ترند.

این تجربه ها همچنانکه گفته شد از گذشته های دور شروع می شوندو در جریان تهیه گزارش با توجه به حضور گزارشگر در صحنه ها و نشست هاو گفت و گوهای

BasijPress.ir

طرفتر از مسئولان هستند و می توانند بدون ملاحظات اداری، نظرات صائب تری درباره موضوع ارئه کنند.

این گروه که تعدادآآنان در هر گزارش متفاوت است و بسته به اقتضای موضوع و به وسیله گزراشگر تعیین می شود دیدگاه علمی و کارشناسی خود را درباره موضوع گزارش بیان می کنند تا در تکمیل گزارش مورد استفاده قرار گیرد.در عین حال در این بخش است که می توان هم با دید انتقادی به مسائل نگاه کرد و هم راه حل منطقی، عملی و علمی ارائه کردو دستمایه افزون تری برای ورود به مرحله بعد فراهم آورد.

۵-گفت و گو با مسئولان

مردم یا مخاطبان گزارش همیشه علاقه مندند که بدانند مسئولان درباره مسائل، مشکلات و تقاضاهای آنان چگونه فکر می کنند،چقدر از آنها اطلاع دارند و برای چاره جویی، چه تصمیم ها و برنامه هایی دارند. به علاوه از طریق گفت و گو با مسئولان و طرح واقعیت ها و اطلاعاتی که تا آخرین مرحله کار به دست آورده اند نیز باید خود را با واقعیت های اجتمعی رو در رو ببینند و برای پاسخگویی و توضیح و ذکر دلایل خود آماده باشند. اگر وعده هایشان عملی نشده باید مشخص شود کهن این امر یا به دلیل ضعف پاسخگویی و توضیح و ذکر دلایل خود آماده باشند. اگر وعده هایشان عملی نشده باید مشخص شود که این امر یا به دلیل ضعف مدیریت و برنامه ریزی بوده یا علل و عوامل خارج از اراده و اختیار آنان در کار دخالت داشته است. بدین ترتیب جریان اجتماعی، همواره پویا و فعال می ماند و از فساد و انحراف آن تا حدودی جلوگیری می شود.

بنابراین گزارشگر در این مرحله با استفاده از آنچه در جریان مطالعات مقدماتی، گفت و گو با مردم، گفت و گو با کارشناسان و دریافت ها و مشاهدات عینی و شخصی خود به دست آورده است به گفت و گو با مسئولان ذیربط در حوزه

BasijPress.ir

BasijPress.ir

اجتماعی و حقوق اساسی انسانی در ارائه واقعیت ها، مهمترین و موجه ترین جهت گیری گزارش و گزارشگر است.

البته در جریان تهیه گزارش توجه به خواست های آگاهانه خوانندگان یا مخاطبان و نیازهای اساسی آنان از نکات مهم است که آن نیز با رعایت بی طرفی امکان پذیر است. گزارشگر نباید به این نگاه کند که خود چه می خواهد بگوید، چه منظوری دارد و چگونه می اندیشد، بلکه باید خود را جای خواننده عادی و بی طرف که مشتاق دانستن واقعیت است، بگذارد و ببیند که اگر خودش می خواست گزارش را بخواند چه انتظاراتی داشت. به همین ترتیب باید در تهیه و نگارش گزارش، خواست های مخاطبان را مد نظر داشته باشد و بر اساس آنها حرکت کند البته در نظر داشتن خواست ها و نیازهای آگاهانه نباید همیشه گزارشگر را به دنباله روی و اطاعت بی چون و چرا از آنها بکشاند، چه یکی از وظایف عمده گزارشگر ارتقا دادن خواست ها، نیازها و ذوق و سلیقه و آگاهی مخاطبان است. یعنی کمک به رشد اجتماعی و جلوگیری از توقف در سطح نازلی از توقعات و انتظارات، بی آنکه در عین حال توقعات و انتظارات کاذبی را بر انگیزاند.

برای این کار علاوه بر انتخاب درست و آگاهانه موضوع های مهم روز و مسائل اجتماعی، لازم است که گزارشگر آداب، رسوم و عادات جامعه خود را نیز بشناسد و به کمک الگوها و معیارهای مشخص و درست، سره را از ناسره جدا کند. همچنین برای کمک به این هدف، گزارشگر در جریان تهیه گزارش، دست به انتخاب می زند، یعنی نه تنها ملزم نیست بلکه شایسته هم نیست که کلیه مسائل و حوادث کم اهمیت را در گزارش نقل کند. زیرا در این صورت باعث کسالت و خستگی خواننده و نیز هدر دادن وقت او و فضای روزنامه می شود. بنابراین «انتخاب و حذف آگاهانه» و درست و توام با تامل می تواند به گزارش لطف و

BasijPress.ir

مختلف، لحظه به لحظه پرباتر و کارآمدتر می شوند. درک و دریافت های شخصی، اشراف و تسلطی که بر موضوع و جزئیات آن به وجود آمده، شناسایی عوامل ذیربط در گزارش، ضرورت ها و اقتضاهای کار، عناصر و افراد دخیل در ان، فضایی که موضوع در آن جریان داشته است و ... هم از جمله منابع مورد استفاده در گزارشند و هم به گزارشگر در تجزیه و تحلیل مسائل، جمع بندی و تلفیق آنها، نتیجه گیری صحیح و منطقی و منصفانه، رعایت اصل تناسب و شکل بندی درست و گیرای پیکره گزارش یاری می رساند و دست و ذهن گزارشگر را در پرداخت مطلب باز می گذارند. این امر در تمام مراحل گزارش اعم از گفت و گوها، جمع آوری یافته ها، استنتاج آماری و نهایتاً تنظیم و آماده سازی گزارش به کمک او می رسد. به همین دلیل است که گزارش هایی که از طریق پی جویی ها، دوندگی ها و حضور گزارشگر در صحنه های مختلف اجتماعی تهیه نشده باشند فاقد کیفیت، محتوا و جاذبه لازم هستند. زیرا عنصر اساسی و مهم مشاهدات و تجربه های گزارشگر از گزارش دریغ شده است و روح و جهانی که از طریق این عنصر باید در گزارش دمیده شود، غایب است.

گزارشگر در عین حال می تواند در برخی از موارد، برداشت و تلقی خاصی نسبت به موضوع گزارش داشته باشد اما این برداشت و نظر خود را باید به گونه ای در گزارش مطرح کند که کاملاً مشخص باشد که نظر خود اوست و خواننده درنتیجه گیری نهایی دچار تردید و ابهام نشود. ولی در هر حال «اصل بی طرفی» گزارش و گزارشگر که معیار ان واقعیت هاو قانون منداییهای عینی اجتماعی است، نباید فراموش شود. چه عدم رعایت اصل بی طرفی، انعطاف لازم را برای شناخت واقعیت ها از گزارشگر می گیرد و حقوق انسانی بخش عظیمی از خوانندگان را پایمال می سازد. این اصل البته به معنای خنثی بودن و بی خاصیت بودن گزارشگر و گزارش نیست بلکه احساس مسئولیت، رعیات انصاف و در نظر گرفتن مصالح

BasijPress.ir

BasijPress.ir

اطلاعاتی برجسته دارند، اهمیت مضاعف می یابد و وظیفه خطیر گزارشگر را یادآوری می کند.

لید نویسی در گزارش

لید نویسی مهمترین کار گزارشگر پس از تهیه مواد خام و در شروع کار گزارش نویسی است. لید در همه مقوله های روزنامه نگاری از االهمیت ویژه برخوردار است اما در گزارش با توجه به حجم آن و ضرورت ایجاد کشش وا نگیزه برای خواننده در جهت مطالعه کل گزارش، اهمیت مضاعف می یابد.

خواننده با مطالعه لید باید به این نتیجه برسد که خواندن گزارش، ارزش صرف وقت و حوصله را دارد و در خود نسبت به مطالعه کل گزارش احساس علاقه کند. بنابراین اگر لید گزارش در نهایت زیبایی، انسجام و روانی و رسایی نباشد، مخاطب را به مطالعه ترغیب نمی کند. پس گزارشگر باید بیشترین هنر، ذوق و وسواس و دقت خود را در نوشتن لید به کار گیرد، زیرا که لید، اوج هنرنمایی و قله گزارش است و از آنجا دامنه و چشم انداز پیش روی مخاطب گشوده می شود.

گزارشگران با تجربه معمولاً در طول مدت تهیه مواد خام، مدام به ساختمان نهایی گزارش، شکل و ترکیب لید و نحوه اتصالآن به مطلب فکر می کنند. زیرا در نویسندگی به طور کلی و در گزارش نویسی به طور خاص، فکر کردن و آمادگی ذهنی و روانی برای دست نوشتن بر اقدام عملی برای نوشتن مقدم است. یعنی گزراشگر پیش از آنکه قلم روی کاغذ بگذارد باید بداند دقیقاً چه دارد و چه می خواهد بنویسد و چگونه باید بنویسد. در این صورت وقتی قلم روی کاغذ گذاشته شددر واقع طرح موجود در ذهن گزارشگر را پیاده می کند.

نکته دیگر اینکه اگر لید با طراحی قبلی و از روی ذوق و سلیقه نوشته شد و موماد و عناصلر آن آگاهانه و از روی شناخت انتخهاب گردید خود به خود تا حدود زیادی

BasijPress.ir

جاذبه خهاصی ببخشد و این نیز جز با شناخت عمیق و دقیق جامعه و مسائل آن و نیازهای مردم و مصالح و منافع آنان امکان پذیر نیست.

نحوه استفاده از آمار در گزارش

در غالب گزارش ها- از هر نوع که باشند - استفاده ازآمار و ارقام برای مستند ساختن اطلاعات ارائه شده، واقعی و عینی نشان دادن آنها تقریباً اجتناب ناپذیر است. اما ز طرفی میزان استفاده از آمار در گزارش مهم است و از سوی دیگر نحوه به کارگیری آن مقدار آمار درگزارش باید در حد نیاز و سنجیده و آگاهانه باشد – نه بیشتر و نه کمتر – چه کاربرد بیش از حد آمار به ویژه اگر ضرورت چندانی نداشته باشد گزارش را تبدیل به یک مساله ریاضی و فاقد روح و کشش و گیرایی می کند. و دریغ کردن از ارائه آمار لازم از گزارش نیز آن را به مشتی حرف غیر مستند و بیمایه تبدیل می کند که خواننده معیاری برای ارزیابی آنها در دست ندارد. نکته مهم در زمینه استفاده از آمار آن است که اولاً به پراکندگی و توزیع آن در طول گزارش توجه شود و از متراکم شدن آن در یک بخش از گزارش، جلوگیری به عمل آید، ثانیاً آمار به صومرت خام،غیر قابل فهم، کلی و غیر کاربردی مصرف نشود. وظیفه اساسی گزارشگر ، پروراندن و ساده کردن آمار، قابل فهم و درک کردن آن برای خواننده و استخراج نتایج بکر و بدیع اما جذاب و تکان دهنده است. علاوه بر این گزارشگر شباید مبنای آماری خود را درست انتخهاب کند تا نتایج گمراه کننده و نادرست از آنها نگیرد. ذکر آمار طلاق و ازدواج، رشد جمعیت، تورم و گرانی، تولید ناخالص ملی، درآمد اقتصاید، مالیات، واردات و صادرات و ... از نمونه هایی هستند که هم نباید خشک و خام به کار روند و هم باید متوجه بود که به صورت ملموس، و قابل نتیجه گیری بیان شوند. این امر به ویژه در شرایط امروز که گزارش ها بیشتر از آنکه بار توصیفی و روایی صرف داشته باشند جنبه

BasijPress.ir

BasijPress.ir

۶) در هر صورت تلاش و تکاپوی گزارشگر تا حدود زیادی می تواند این ضعف ها را مرتفع کند اما گزارشگر نیز باید به دنبال خودسازی و افزایش کارآیی ها و ارتقای توانایی های خود باشد.

نکته دیگر در مورد لید این است که لید در عین حال که عصاره و چکیده گزراش را به صورت خلاصه در بر دارد نباید آنچنان سنگین و فشرده باشد که خواننده خود را بی نیاز اط مطالعه ادامه گزارش حس کند یا آنکه در فهم سریع آن دچار مشکل شود، همچنانکه در کل گزارش نیز باید مطالب مهمو کم اهمیت – البته ضمن رعایت سبک انتخاب شده – طوری تقسیم شوند که خواننده در جایی احساس زاید بودن و بی محتوا بودن و در جایی دیگر احساس سنگینی نکند.

داشتن ابتکار و نوآوری و خلاقیت، پرهیز از به کار بردن واژه ها، عبارت ها و تعبیرهای کلیشه ای و تکراری، اجتناب از به کار بردن جمله های متکلف و ثقیل و لفاظی های پر طمطراق نثر روان و ساده، اما جذاب و موثر از نکاتی هستند که رعایت آنها به وسیله گزارشگر الزامی هستند.

مساله ای که در اینجا باید به آن پرداخته شود موضوع ارتباط لید با بدنه گزارش است. باید دانست که لید اگر چه ویژگی های خود را دارد اما شخصیتی کاملاً مستقل و جدا از کل گزارش ندارد وباید بتواند بهصورت منطقیون طبیعی ا بند بعد و با کل گزراش ارتباط باید. همچنانکه بندها و بخش های مختلف گزارش نیز باید این ارتباط و پیوند طبیعی را با یکدیگر داشته باشند. این پیوند و ارتباط، یعنی در واقع چفت و بست های گزراش رکه آن را به کل واحدی تبدیل می کنند که از انسجام و استحکام بالایی برخوردار است گاه با استفاده از واژه ها و عبارت های خاص ایجاد می شود و زمانی ربط درونی و ماهوی مطلب، آن را تامین می کند و گاه نیز با استفاده از نقل قول ها، توصیف ها، آمار و ارقام یا مشاهدات و تجربه های گزارشگر.

BasijPress.ir

سبک و سیاق ادامه گزارش را نیز برای گزارشگر روشن می کند و در واقع راهنمای عملی او در تنظیم و ارتباط دادن بندهای بعد خواهد بوئد. یعنی لید خوب تنها خواننده را به درون گزارش هدایت نمی کند بلکه نویسنده را هم در یافتن مسیر گزارش یاری می دهد.

لید گزارش به طور کلی حاوی مهمترین نتایج حاصل از تحقیقات گزارشگر است که معمولاً بکر و بدیع است، یا مهمترین عناصر خبری به دست آمده یا علل و انگیزه های تهیه گزارش یا چگونگی تهیه آن –اگر لازم و مهم باشد – یا تلفیق و ترکیبی از آنها همراه با بهانه های مقدماتی مومضوع است اما باید حتی الامکان با نثر توصیفی، جذاب و روان نوشته شود و بتواند به سرعت با مخاطب ارتباط برقرار کند. چه «لید کلید فتح گزارش است» و اگر این کلید نتواند درهای بسته گزارش را به روی خواننده بگشاید، مخاطب هیچ گاه قادر نخواهد بود راه به درون گزارش ببرد. مشکل گزارشگران کم تجربه، اغلب با نوشتن لید شروع می شود، اینان معمولاً نمی دانند که گزاش را از کجا شروع کنند و چگونه آن را به بدنه گزراش متصل سازند. این مشکل از آنجا ناشی می شود که:

۱) مواد خام گزارش کافی و کامل نیست.
۲) گزراشگر از مشاهده و تجربه و در نتیجه تسلط بر موضوع برخوردار نیست.
۳) ذهن او برای نوشتن آمادگی ندارد، یعنی که احتمالاً در مراحل مختلف تهیه گزارش به اندازه کافی در مورد موضوع، یافته ها و چگونگی ارائه آنها فکر نکرده است.
۴) بر فنون گزارش نویسی تسلط ندارد.
۵) ذوق و هنر شخصی و قدرت نویسندگی لازم ممکن است به قدر کافی به او یاری نرساند.

BasijPress.ir

BasijPress.ir

کوتاه، جذاب و موثر رویداد، پدیده یا موضوعی می پردازد و به سرعت آن را به مومضوع اصلی گزارش وصل می کند.

از انواع دیگر لید یا تلفیق و ترکیب لیدهای بالا نیز می توان استفاده کردو معمولاً اگر گزارشگر، تجربه و تسلط لازم را در گزارش نویسی داشته باشد از «لید ترکیبی یا تلفیقی» که از عناصر موجود در دو یا چند نوع لید کمک می گیرد و می تواند در هر گزارش، شکل و شمایلی متفاوتداشته باشد، استفاده کرد. ولی نوشتن این قبیل لیدها قدرت و مهارت بیشتر می طلبد، که همواره از امتیاز «نواوری و خلاقیت و ابداع» برخوردار است که خود امتیاز بزرگی است.

صرف نظر از ویژگی هایی که بیشتر، محتوای لید را تعیین می کنند، می توان انواع لیدها را به طور کلی در دو گروه «لیدهای استقرایی» و «لیدهای قیاسی» دسته بندی کرد.

لید استقرایی

لید استقرایی، لیدی استکه در ان گزارشگر با تمرکز بر توصیف و بیان صحنه ها، نقل قول ها، شواهد و مصداق ها یا رویدادهای خاص با تکیه بر مسائل جزئی و نگارش درست و هنرمندانه آنها، به تدریج یا در نهایت به ارائه تصویر کلی موضوع و مطلب مورد نظر برسد. این تصور کلی ممکن است در پایان لید ارائه شود و یا اینکه با استمرار یافتن در بدنه گزارش، در اواسط یا اواخر آن، شکل بگیرد.

به این ترتیب در روش استقرایی، گزارگشر به جای کلی بافی و بیان روح کلی موضوع در ابتدای آن،سعی می کند با کنار هم قرار دادن عناصر مختلف به دست آمده که به دلیل غیر کلی بودن و دقیق و روشن بودن، جاذبه بیشتری دارد، خواننده را به اصل مطلب برساند. البته در برخی گزارش ها، مضمون کلی و محور اصلی گزارش به صورت صریح و مستقیم در ادامه لید یا در بخش های دیگر گزارش – بسته به تشخیص گزارشگر و اقتضای موضوع – خود را نشان می دهد و در پاره ای

BasijPress.ir

همیشه با حرافی، لفاظی و ردیف کردن مشتی کلمات فاقد بار معنایی لازم، همراه بوده و می دانیم که ادبیات روزنامه نگاری به اقتضای ویژگی های این فن،هویت خاص را دارد.

انواع لید

در گزارش از انواع مختلف لید بسته به اقتضای موضوع، سلیقه گزارشگر و توانایی او در پرداخت و ارائه می توان استفاده کرد. لید خبری، لید نقلی و لید توصیفی از آن جمله اند. از لید خبری وقتی استفاده می شود که عناصر خبری به دست آمده د جریان تهیه گزارش و نیز بهانه خبری اولیه آن، از سایر عناصر گزارش برجسته تر و مهم تر است. البته لید خبری در گزارشنباید مثل لید خبر نوشته شود بلکه عناصر خبری نیز به روش توصیفی بیان می شودند و با سایر عناصر از جمله علل و چگونگی تهیه گزارش یا کشفیات جدید دیگر تلفیق و ترکیب می شوند.

لید نقلی می تعواند حاوی یک یا چند جمله کوتاه نقل قول از شخص یزا اشخاصی باشد کمه سخن آنان می تواند در ترسیم فضای کلی گزارش و انتقال موضوع به خواننده موثر باشد. به عبارت دیگر در پاره از اوقات گزارشگر در جریان گفت و گو با افراد متخلف یا مطالعات خود به گفته هایی بر می خورد که پر محتوا، جذاب و خواندنی هستند و در عین حال می توانند به نوعی مومضومع اصلی گزارش را نمایندگی کنند. به این ترتیب او ترجیح می دهد لید خو را با یک نقل قول کوتاه شروع کند و سپس در انتهای آن یا در بند بعد، مشخص کند که این،گفته کیست، شان نزول آن چیست، چه ارتباطی با گزارش دارد و چه استفاده هایی می خواهد از آن بکند. لید توصیفی زمانی به کار می رود که عناصر توصیفی در گزارش جنبه غالب دارند و سایر عناصر کم رنگ ترند. در این صورت گزارشگر به توصیف

BasijPress.ir

BasijPress.ir

مضمون کلی می تواند شامل نتیجه و برآیند گزارش یا علل و انگیزه ها و چگونگی تهیه گزارش باشد.

در اینجا نمونه ای از لید قیاسی – که در هفته نامه حوادث، ش ۳۴ (۱۴ آذر ۱۳۷۱)، ص ۴ درج شده – به منظور آشنایی بیشتر مخاطبان با کاربردهای عینی آن اشاره می شود:

جست و جوها برای یافتن هلی کوپتر گمشده وزارت نیرو در آستانه چهارمین هفته به دامنه های برفگیر کوه «کی نو» کشیده شده است. صخره های بلند و دره های پر برف اینک زیر پای ۵۰۰ کاوشگر، از کوهنودران زبده بویم است تا اولین نشانه های هلی کوپتر گمشده را بیابند.

اکنون کاوشگران لحظه های پر بیم و اضطرابی را می گذرانند. شاید در همین لحظه که این گزارش را می خوانید گروه های تجسس موفق به یافتن هلی کوپتر گمشده باشند. این گزارش لحظه به لحظه روزهای پر بیم و امید را بازگو می کند.

سر شاخه های آب رودخانه «دز» در نقطه ای نزدیک روستای «سوی» از توابع الیگودرز است. مکانی که آخرین بار اهالی این روستا تمام سرنشینان هلی کوپتر را می بینند.

هلیکوپتر ساعت یک بعد از ظهر بیستم آبان گذشته در جایی اطراف روستا به زمین می نشیند. اهالی می گویند: «آن روز ۱۵ نفر را دیدیم که بر روی سر شاخه های آب رودخانه دز مطالعه می کردند. آنها حتی با شماری از روستائیان سوی گفت وگو کرده اند.

در هر صورت، مجموعه لیدهایی که در گزارش های مختلف نوشته می شوند معمولاً از این دو نوع لید، خارج نیستند، گرچه گاه تلفیق هنرمندانه این دو توسط گزارشگران ماهر و خلاق می تواند لیدهای زیباو گویایی را شکل دهد که در برخی گزارش ها و پاره ای نشریه ها شاهد این تلفیق هنرمندانه هستیم.

BasijPress.ir

موارد دیگر ممکن است گزارشگر ترجیح دهد که آن را مستقیم و صریح بیان نکند، اما نحوه ارائه مضامین جزئی و نگارش آنها به گونه ای است که خواننده خود می تواند موضوع اصلی و روح کلی گزارش را دریابد.

اکنون به نمونه ای از لید استقرایی – که در روزنامه همشهری درج شده - برای آشنایی مخاطبان با کابردهای عینی آن اشاره می شود.

نسیم حضور من را با بوی سیگار می شناسد. هر وقت می خواهم نوازشش کنم می گوید: بابا بوی بدی می دهد.

چرا پدر نسیم از این موضوع ناراحت است؟ اگر سیگار مفید است، کودک سه ساله او در آینده قدرشناس پدر خواهد بود.

اگر سیگار مضر است، چرا آن را ترک نمی کند مگر نه این استکه به قول یک متفکر معاصر «آن کس که آگاهانه اشتباه می کند خائن است».

این گزارش را خبرنگاری تهیه کرده که تا هفته پیش روزی ۲۵ نخ سیگار می کشید. وی با سابقه ۱۳ سال سیگار کشیدن به سراغ شما سیگاری ها آمد تا از بان شما عامل گرایش به سیگار و دلیل عدم ترک آن را جویا شود. وی که هم اکنون از عارضه قلبی رنج می برد در پایان این گزارش نوشت: «مایه شرمساری است».

لید قیاسی

در لید قیاسی، گزارشگر ابتدا یک تصویر کلی و نسبتاً جامع (و البته هنرمندانه) از موضوع ارائه می کند و سپس می کوشید از دل این مضمون، پنجره ای به روی موضوعات و مسائل جزئی تر در گزارش بگشاید و از آنجا خواننده را وارد موضوع کند و با شواهد، نمونه ها، مصادیق و جزئیات مساله آشنا سازد.

به عبارت دیگر خواننده در ابتدا با روح موضوع از طریق تصویر کلی در لید و کم و کیف گزارش آشنا می شود و سپس برای دستیابی به شواهد و قراینی که مضمون ارائه شده را ملموس و عینی سازد به درون گزارش می رود. در این قبیل لیدها

BasijPress.ir

BasijPress.ir

چه گفته بود امسال چه گفته است از این لحاظ «گزارشگری تفسیری به معنی توضیح، تشریح و روشن کردن وضعیت برای خواننده است». (مک دوگال، ۱۹۶۸).
ما در اینجا به سه نوع گزارش که با مقتضیات روزنامه نگاری و شرایط فرهنگی کشورمان بیشتر سازگاری دارند اشاره می کنم. این سه سبک عبارت است از سبک ترتیبی (تاریخی)، سبک هرم وارونه و سبک تشریحی یا توصیفی.
اگر به برخوردها، گفت و گوها و محاوره های روزمره بین خودمان دقت کنیم خواهیم دید که در توضیح و تشریح رویدادها و موضوع ها برای یکدیگر معمولاً یک یاز سه سبک فوق را ناخودآگاه به کار می بریم. چگونه؟
فرض کنید که شخصی شاهد یک تصادف شدید بوده و می خواهد آن را برای ما تعریف کند گاهی او ترجیح می دهد که از ابتدا مشاهدات خود را بیان کند. جزئیات رویداد را با اندکی آب و تاب مطرح می کند و می کوشد ما را نسبت به نتیجه حادثه مثلاً اینکه کسی کشته یا مجروح شد، درگیری و نزاعی رخ داد، نیروهای انتظامی به محل رسیدند و سرانجام چه شد، مشتاق و علاه مند کند.
شونده بی قرار است که بداند بالاخره سرنوشت حادثه به کجا انجامید و سرانجام نیز پس از آگاهی از جزئیات و کم و کیف رویداد از نتیجه کار مطلع می شود. در این شیوه، راوی در واقع «سبک تاریخی» را برای بیان آنچه اتفاق افتاده برگزیده است.
در حالت دیگر ممکن است که راوی ابتدا نتیجه اصلی رویداد را بیان کند و مثلاً بگوید که در تصادفی که امرنز شاهدش بودم دو نفر کشته شدند و یکی از اتومبیل ها از بالای پل سقوط کرد و ... سپس توضیح بیشتری در مورد جزئیات حادثه و آنچه اتفاق افتاده، بدهد. در این صورت سبک «هرم وارونه» را برای ارائه مشاهدات خود انتخاب کرده است. یا مثلاً از دوستی سئوال می کنیم که امروز پزشک در مورد بیماری تو چه گفتو تشخیصش چه بود؟ وی هم می تواند ابتدا در یکی دو جمله بگید که نظر نهایی پزشک در مورد بیماری او چه بوده، و سپس جزئیات

BasijPress.ir

ضمناً یادآوری این نکته ضروری است که روش قیاسی و استقرایی، تنها در لید گزارشی اعمال نمی شود بلکه کمابیش می تواند به کل گزارش نیز تعمیم یابدو لی شاید در همه گزارش ها نتوان چنین کرد و بسیاری از اوقات لازم است بعد از لید (به تناسب هویت آن) وارد جزئیات شد یا موضوع اصلی و روح کلی مطلب را ولو به صورت کوتاه و در چند جمله بیان کرد تا خواننده از سردرگمی و ابهام در آید.

سبک های گزارش نویسی

در بحث در مورد سبک های گزارش نویسی ممکن است به نامها، عنوان ها و اصطلاح های متفاوتی برخورد کنیم که واضعفان آنها کوشیده اند با توجه به ویژگی هایی که برای هر سبک ذکر می کنند، نامی هم بر آن بگذارند.

«ت. س. هریس» سردبیر اجرایی روزنامه سنت پیترزبرگ تایمز از نوعی گزارش به نام «گزارش عمقی» نام می برد که در برابرآن تعریف زیر را به دست می دهد:

«ما گزارش عمقی را گفتن تمام حقایق ضروری در مورد موضوع و گفتن چراها و سبب های آن، انعکاس جوانب هرچه بیشتر و فراهم آوردن مقادیر زیادی زمینه جهت موضوع مورد نظر و ارائه آن به خواننده می دانیم». (کاپل، ۱۹۶۴)

«گزارش تحقیقی» عنوان دیگری است که در برخی از منابع غربی به آن اشاره می شود این منابع، گزارش تحقیقی را برای توصیف بررسی تحقیقی و گزارشی که به صورت گروهی یا انفرادی – غالباً گروهی – در مورد فساد در بخش دولتی یا خصوصی صورت می گیرد، به کار می برند و می توان آن را با «روزنامه نگاری افشارگرانه» دهه های گذشته همانند دانست.

«گزارش تفسیری»، اصطلاح دیگری است که در منابع مذکور به آن بر می خوریم، هدف از این گزارش، قرار دادن خبردر درونمایه و جایگاه درست خود، ارائه مباحث واقعی، یادآوری اینکه مثلاًدرسال گذشته دولت در مورد مساله مورد نظر

BasijPress.ir

BasijPress.ir

الف- سبک تاریخی (ترتیبی)

این سبک هم برای گزارش های خبری به ویژه گزارش از حادثه و رویداد به کار می رود و هم در گزارش های تحقیقی – اجتماعی و در سایر انواع گزراش از جمله گزارش سفر، خاطره نویسیو ... نیز کاربردهای خاص خود را دارد.

از این سبک می توان دست کم به دو صورت استفاده کرد. یکی ازنکه گزارش از لحظه یا نقطه ای که حادثه اتفاق افتاده، یا گزاشگر در جریان آن قرار گرفته یا کار تحقیق خود را از آنجا شروع کرده، آغاز می شود و به ترتیب سیر و توالی زمانی رویداد یا موضوع پیش می رود. در این حالت لازم نیست که همه جزئیات بی اهمیت و غیر ضروری، به صرف اینکه اتفاق افتاده اند، در گزارشذکر شوند بلکه گزارشگر می تواند برخی از این جزئایت را حذف کند و حتی پاره ای جابجایی ها مثلاً در گفت و گوها یا ذکر آمار و ارقام نیز انجام دهد ولی روند کلی گزارش بر اساس سیر تاریخی و زمانی آن است.

حالت دوم آن است که گزارشگر، مقطعی از موضوع را انتخاب می کند که دارای جاذبه و گیرایی بیشتر باشد، نه اینکه الزاماً از نقطه صفر شروع کند. این مقطع به ویژه از آن نظر حائز اهمیت است که چون در گزارش تاریخی، لید به آن معنا که در سبیک های دیگر به کار می رود وجود ندارد، گزارشگر باید از جایی شروع کند که بتواند خواننده را با خود بهدرون گزارش ببرد. بنابراین در حالت دوم\ انتخاب نقطه شروع گزارش بسیار مهم است و نیازمند هنرو تشخیص درست گزارشگر است. پس در این وضعیت:

گزارش از نقطه ای کوچک اما جذاب و توجه برانگیز شروع می شمود و با توضیحات گزارشگر، موضوع به تدریج باز و بازتر می شود تا جایی که گزارش به «نقطه اوج» خود نزدیک می گردد. در این حالت خواننده در اوج بی قراری و

BasijPress.ir

بیشتر قضیه را بازگو کند و هم می تواند چگونگی رسیدن خود به مطب یا بیمارستان، روبرون شدن با پزشک، توضیحاتی که برای او داده است، سئوالاتی که پزشک از او کردهو بالاخره تشخیص نهائیش را به ترتیب بیان کند که در نوع اول از سبک هرم وارونه و در نوع دوم از سبک تاریخی استفاده شده است.

در مورد حالت سوم، بارها شاهد بوده ایم که افرادی برای بیان یک رویداد، توصیف یک شخصیت یا پرداختن به یک مومضوع از حالت های مختلف چهره، حرکت های دست و بدن و تغییر آهنگ صدابرای جا انداختن هرچه بهتر موضوع و مجسم ساختن آن برای شنونده، مدد می گیرند و شنونده برای دقایقی مسحور حالتها و حرکت های آنان می شود و می تواند تا حدودی حس کند که عین واقعیت به چه صورت بوده است. در این حالت، راوی از «سبک توصیفی یا تشریحی» استفاده کرده است و می دانیم که بیان رویدادها یا موضوع ها به این روش، مهارت ها و توانایی را توسط راوی می طلبد که هر کسی واجد آنها نیست، و فقط افراد خاصی قادرند مشاهدات خود را به این روش بیان کنند،کسانی که هنر استفاده از حرکت ها، و صداها و حالت هایی را که واقعه رامجسم می کند، داشته باشند. در گزارش نویسی نیز، گزارشگر باید قدرت استفاده از عوامل و عناصری که به تشریح و تجسم موضوع کمک می کند، داشته باشد. با این توضیح به سراغ سه سبک گزارش نویسی در رسانه ها و ویژگیهای هر کدام می رویم با در نظر گرفتن این نکته که غنا و مطلوبیت هر کی از این سبک ها در عین حال به قدرت و مهارت گزراشگر در استفاده از آنها و نیز آگاهی ها و کافی بودن مواد خام او بستگی دار.

یک نویسنده فرانسوی در این زمینه می گوید: «تفاوت نویسندگی با روزنامه نگاری آن است که در ادبیات، سبک در دست نویسنده و تابع نظر اوست ولی در روزنامه نگاری سبک تابع موضوع است» و این چیزی است که گزارشگر باید پیش از نوشتن، تشخیص دهد و در این باره تصمیم بگیرد.

BasijPress.ir

BasijPress.ir

مردها عموماً سیگار به لب در عمق ماجرا غرق شده اند، کمتر سخن می گویند، از طرفی زن های پر چانه دست ازناله و نفرین برنمی دارند.

ساعت از ۳ بعد از ظهر گذشته و هنوز افرادی به این جمع اضافه می‌شوند.

همه با ورود تازه وارد به دورش حلقه می زنند تا خبر تازه ای به دست آورند، تازه وارد خبر می دهد که سرهنگ .... نیز دو روز پیش به علت سکته قلبی در گذشت.

یکی از میان جمعیت می گوید خدا رحمت کند او را، سرهنگ دوازدهمین نفری است که طی این مدت از جمع ما به دیار باقی شتافت، یکی دیگر اضافه می کند، خلاصه آسیاب به نوبت است و شاید در جلسه بعد تعداد دیگری از ما نتوانند حضور پیدا کنند، با این خبرو اتفاق ناگوار جلسه تا حدودی از حالت کسالت خارج شده و زنها نفرینشن را دوباره از سر می گیرند.

یکی از زنها که از فرط خستگی روی پا بند نیست با صدای بلند فریاد می زند: ای از خدا بی خبر بیا ببین چه به روزگار مردم آورده ای، چگونه این همه آدم را به خاک سیاه نشانده ای، ای بی غیرت ...

آقایی می گوید؛ آخر فایده این ناله و نفرین ها چیست؟ آقا الان در ترکیه درحال خوشگذرانی است و به ریش امثال من و شما می خندد. آن یکی یواشکی رمزمه می کند و می گوید پسرش نیز در کانادا مغازه پیتزا و همبرگر فروشی باز کرده است.

این تراژدی مکرری است که همه هفته ها روزهای دوشنبه و جمعه در این مکان (شرکت مضاربه ای خانه دانش آموز) اتفاق می افتد و تعداد زیادی زن و مرد یازده ماه است که در آن ایفای نقش می کنند.

اینها سپرده گذاران شرکت مضاربه ای خانه دانش آموز (یوسف خیرخواه) هستند که یک سال پیش بعد از فرار مدیر عامل شرکت (خیرخواه) به مناسبت از دست

BasijPress.ir

انتظار به سر می برد و می خواهد هرچه زودتر بفهمد که نتیجه کار چیست و موضوع به کجا می انجامد. گزارش پس از عبور از نقطه اوج به سوی «گره گشایی» حرکت می کند و در انتها گره موضوع برای خواننده باز می شود و به انتظارات و کنجکاوی های او پایان می دهد. در این سبک خواننده مرحله به مرحله همراه گزارش و گزارشگر پیش می رود و خود را در مشاهدات گزارشگر سهیم و به آن نزدیک می بیند.

اگر گزارش، تحقیقی است باید تک تک اجزای مواد خام، اعم از اسناد و مدارک، مصاحبه ها، توصیف و تشریح اوضاع و احوال، آمار و ارقام و ... با دقت، سلیقه و تیزبینی در جای مناسب خود در گزارش قرار گیرند، به گونه ای که شروع، ادامه و پایان گزارش از لطف و جاذبه و گیرایی لازم برخوردار باشد. درعین حال گزارش ترتیبی می تواند دارای لیدی کلی باشد که مضمونی عمومی از موضوع یا حادثه را به اجمال ارائه می دهد و سپس در بندهای بعدی عناصر گزارش به ترتیب توالی زمانی بازگو می شوند.

در اینجا نمونه ای از گزارش کوتاه خبری که به سبک تاریخی و روش استقرایی نوشته شده – به منظور آشنایی مخاطبان با این سبک – نقل می شود:

تراژدی خانه دانش آموز ...

میدان ونک، ساعت ۲ بعد از ظهر روز جمعه است، سردی هوا صورت بی روح انسان ها را آزرده می کند، تعداد زیادی زن و مرد در پی قرار همیشگی که به طور مستمر از حدود یک سال پیش مرتب تکرار شده بار دیگر تجمع کرده اند.

افراد با چهره های مغموم و شکسته، چشم های سرد، گام های ناتوان در گروه های چند نفری در حال صحبتند آفتاب نیز سردی سخنان و روح خسته و بیجان آنان را گرمی نمی بخشد.

BasijPress.ir

BasijPress.ir

و بعد خود در ارتباط منطقی و طبیعی باشند. بنابراین حرکت از موضوعی به موضوع دیگر نباید باعث گسستگی و قطع ارتباط بخش‌های مختلف گزارش شود.

ج-سبک هرم وارونه

این سبک نیز در گزارش‌های خبری و تحقیقی و برخی از انواع دیگر گزارش کاربرد دارد. این سبک برای موضوع‌هایی انتهخاب می‌شود که عناصر خبری به دست آمده و نیز بهانه‌های خبری اولیه یا نتایج تحقیق و مشاهدات گزاشگر که معمولاً در آخرین مراحل پژوهش به دست می‌آیند و نیز بهانه‌های اولیه تحقیق، مهمترین بخش گزارش باشد و گزارشگر بخواهد با اشاره ای به این نتایج، هم ضربه ذهنی اولیه را به خواننده وارد کند و هم اهمیت و جایگاه آن را بنمایاند و هم او با ره دنبال مراحلی که به شکف چنین نتایجی منجر شده، بکشاند. بنابراین کاربرد عمده این سبک در گزراش‌های خبری و گزارش‌های تحقیقی است.

در این سبک، ابتدا خلاصه ای از مهمترین نتایج حاصل از گزارش و فشرده ای از پیوند خبر یا بهانه اولیه گزارش و اخبار یا مشاهدات و نتایج جدید تحقیق را می‌آوریم. سپس توضیح کوتاه و هنرمندانه ای درباره چگونگی و علت تهیه گزارش و برخی از اقدامات گزارشگر –اگر ضروری باشد - می آید و به دنبال آن تشریح و توصیف عناصر گزارش می‌آید.

اگر نتایج تحقیق متفاوت است می‌توان گزارش را به صورت چند هرم وارونه به هم پیوسته نوشت. در این سبک نیز توصیف و تشریح و تجسم و طرح کلی گزارش جای ویژه خود را داردو خواننده باید از طریق استدلال تجربی گزارشگر، آمارها، گفت‌وگوها، برخوردها، اسناد و مدارک ارائه شده در گزارش، حس کند که این گزارش تحقیقی، نتیجه ای جز آنچه توسط گزارشگر گفته شده، نمی توانست داشته باشد. به عبارت دیگر خواننده باید تا آنچه بتواند به مشاهدات، تجربه‌هاو

BasijPress.ir

رفتن سپرده شان در این مکان هفته ای دو روز مجلس ترحیم برگزار می کنند. خدا او را لعنت کند.

ب- سبک تشریحی یا توصیفی

این سبک در انواع گزارش‌ها از جمله گزارش‌های تحقیقی یا خبری کاربرد دارد. فضاو موضوع گزارش در این سبک، تشریح، توصیف و تجسم بیشتری را نسبت به سایر سبک‌ها می طلبد و از دو سبک دیگر اندکی دشوارتر و هنرمندانه تر است.خواننده باید تحت تاثیر فضاسازی‌ها و توصیف‌های گزارشگر از جای خود کنده شود و برای دقایقی خود را با موضوع درگیر و شریک ببیند و حس کند که خود با حواس پنجگانه ای در حال مشاهده و تجربه و دریافت موضوع است. توصیف در این گزارش در واقع، ابعاد و زوایایی از موضوع را می شکافد که برای مشاهد گر عادی به راحتی میسر نیست و این کار تنها به مدد قلم توانای گزارشگر صورت می گیرد.

در این سبک شروع گزار شحاوی عنصار مهم اعم از خبری و غیر خبر منتها به روش توصیفی است. بدین معنی که ابتدا خبر یا موضوع مهمی که گزاش درباره آن تهیه شده همراه با فشرده ای از اطلاعات به دست آمده و مشاهدات گزارشگر که مکل آنها است، آورده می شود و سپس توضیحات تکمیلی و تشریح بخش‌های مختلف گزارش و این همه باید با نهایت ظرافت، هنرمندی و با استفاده از نثر بدیع و منعطف و ساده اما با تصویری روشن از واقعه صورت گیرد.

در این سبک در پایان هر بخش از گزارش که در عغین حال، مجموعه آنها کل واحدی را تشکیل می‌دهند، می توان موضوع یا عنصر تازه ای از گزارش را مطرح کرد و برای ایجاد ارتباط منطقی و جلوگیری از پراکندگی و آشفتگی گزارش، در فاصله بخش‌های مختلف، از مصاحبه‌های کوتاه، آمار، تحلیل‌ها، تاریخچه، مشاهدات یا دیگر عوامل موجود استفاده کرد. اما این عوامل باید با قسمت‌های قبل

BasijPress.ir

BasijPress.ir

نکته دیگر مساله پاراگراف بندی و تقسیم بخش‌های مختلف گزارش است. تقسیم گزارش به بندهای متعدد، هم فهم و در مطلب را ساده تر می کند، هم ارتباط بهتری با مخاطب برقرار می کند و هم از خسته شدن ذهن خواننده جلوگیری می‌نماید و نهایتاً انتخاب بخش‌های لا زم مطلب را برای مخاطب ساده تر می‌سازد.

استفاده از «میان تیتر» در لابلای مطلب نیز، هم تغییر مباحث فرعی زیر مجموعه موضوع اصلی گزارش را نشان می‌دهد و هم کار گزینش آنها را برای خواننده تسهیل می کند و از یکنواختی و کسل کنندگی مطلب می کاهد.

باید دانست که حجم زیاد گزارش الزاماً دلیلی بر غنا و جاذبه آن نیست.بر عکس یک گزارش کوتاه و جامع می تواند بسیار جذاب تر و موثر تر باشد. گفتنی است که نوشتن یک گزارش فشرده، پر محتوا و جامع که حجم کمی را به خود اختصاص دهد به مراتب دشوارتر از نوشتن گزارش‌های طولانی، حجیم و چندین شماره ای است. زیرا در حالت اول، کار حذف، انتخاب و تلخیص مطالب – و نه حذف مفاهیم اساسی – در گزارش نویسی باید به کامل ترین شکل اعمال شود در صورتی که در شق دوم، هنر گزارش نویسی، کمتر به کار گرفته می‌شود.

مساله دیگر که باید بدان اشاره شود آن است که نوشتن گزارش درباره موضوع‌هایی که قبلاً درباره آنه نوشته شده است به مراتب دشواتر از نوشتن در باره موضوع‌های بکر و مسائلی است که برای نخستین بار به آنها پرداته می‌شود زیرا در حال اول گزارشگر باید به دنبال یافتن زوایا و ابعاد ناشناخته و کشف نشده موضوع باشد اما در وضعیت دوم هرچه درباره موضوع جدید بگوید تازه و خواندنی است.

استفاده از مطالب کوتاه، خواندنی، جذاب یا حاشیه ای اما ضروری و مهم در قالب کادرهای کوچک در گزارش می تواند بر لطف و جاذبه آن بیفزاید و در عین حال آنها را برجسته و قابل رویت سازد. این مطالب ممکن است به دلیل اهمیت و جاذبه شان داخل کارهایی در من گزارش قرار گیرند و یا به دلیل آنکه حاوی مطالب و

BasijPress.ir

استدلال‌های گزارشگر اعتماد پیدا کند که آن را به عنوان بخشی از مشاهدات شخصی، ضمیمه تجربه‌ها و اطلاعات قبلی خود کند.

اما در هر حال از آنجا که خلاقیت و ابتکار به ویژه در گزارش نویسی حرف اول را می‌زند می‌توان گفت که بهترین گزارش‌ها می‌توانند از تلفیق ویژگی‌های سبک‌های مختلف به دست آیند، به شرط آن که گزارشگر بر سبک‌های موجود تسلط داشته باشد و تجربه کافی در مورد استفاده از آنها به دست آورده باشد و به مرحله والایی از کار گزارش نویسی رسیده باشد. در غیر این صورت حاصل کار، مطلب آشفته و بی هویتی خواهد شد که در هیچ قالبی نمی‌گنجد.

چند نکته ضروری دیگر

همچنانکه در بخش‌های قبل اشاره شد کاربرد هر واژه، اصطلاح یا مفهوم در گزارش باید آگاهانه و با هدف استفاده مشخص صورت گیرد. یعنی حقتی کلمه ای را نباید بی مصرف و بی هدف در گزارش به کار برد. اگر گزارشگر از چگونگی تهیه گزارش یا مشکلات تهیه آن سخن می‌گوید باید برای این کار دلیلی داشته باشد نه آنکه فقط «چیزی» گفته باشد. هر جمله، یا عبارت غیر ضروری را باید در گزارش حذف کرد و اجازه نداد که گزارش را سنگین و بی روح کند.

جمله ای از قول سینماگری نقل می‌شود که می‌توان آن را در مورد گزارش هم صادق دانست. این سینماگر می‌گوید: «اگر فیلمسازی، مثلاً گلدانی را در قالب تصویر خود بگنجاند که هدفی از وارد کردن آن به کادر دوربین و نشان دادن آن به تماشاگران نداشته باشد، باید این گلدان را بر سر فیلمبردارش کوبید». برای گزارشگر نیز این عبارت، درس خوبی است. او باید آنچه را انتخاب می کند و به کار می‌گیرد آگاهانه و با هدف استفاده‌های بعدی و القاء مفهوم یا ایجاد فضای تنفسی برای گزارش باشد ودر غیر این صورت، بهتر است از آن صرف نظر کند.

BasijPress.ir

BasijPress.ir

اطلاعات مفیدی در حاشیه گزارش هستند و به هر دلیل نمی توان یا نباید از آنها در متن گزارش استفاده کرد، به این صورت عرضه می‌شوند. در هر حال استفاده از مطالب کوتاه کادری به ویژه در گزارش‌های مجله ای که اقتضای چنین کاری را داشته باشند، توصیه می‌شود.

گزارشگر و گزارش هر دو باید دارای نظم فکری و انسجام نظری باشند. از یک ذهن آشفته،؛ یک گزارش منسجم و دارای وحدت تراوش نمی کند. این دو رابطه مستقیم با یکدیگر دارند و مطالعه و کسب اطلاعات و تجربه می‌تواند به میزن زیادی از آشفتگی فکری گزارشگر و پراکندگی و بریدگی گزارش جلوگیری کند.

مساله زمان و تهیه عکس

در بخش‌ی قبل نقش عنصر زمان و مکان در گزارش توصیح داده شد. این نکته را هم باید بدان افزود که اگر چه فرصت تهیه گزارش به ویژه گزارش‌های تحقیقی یا ضرب الاجل‌های تهیه خبر قابل مقایسه نیست اما از آنجا که «سرعت» در کار رسانه ها همیشه یک اصل لازم الرعایه تلقی می‌شود گزارشگر نیز باید بکوشد تا در حداقل زمان ممکن کارش را انجام دهد و با تلاش هرچه بیشتر، زمان تهیه گزارش‌ها را کوتاه کند بدون آنکه به محتوا و کیفیت آنها لطمه ای بخورد.

همچنین به گزارشگران رسانه ها توصیه می‌شود که همزمان با تهیه مواد خام گزارش، عکس‌های قوی، زنده و متناسب با موضوع را نیز تهیه کنند. این عکس‌ها هم موقع چاپ گزارش مورد استفاده قرار می گیرند و تاثیر گزارش را چند برار می کنندو هم با نگهداری آنها در آرشیو، به عنوان اسناد تاریخی در مقاطع زمانی دیگر قابل استفاده اند. در شرایطی که تهیه عکس‌های واقعی و طبیعی در لحظه جمع آوری مواد خام، امکان پذیر نیست گزارشگر و عکاس می‌توانند با بازسازی صحنه های واقعی اقدام به تهیه عکس نمایند، زیرا که این صحنه‌ها می‌توانند در شرایط مختلف تحقق یابند اما ممکن است در زمان تهیه گزارش، اتفاقاً توان به آنها

BasijPress.ir

دسترسی یافت. در هر صورت همراه بودن عکس با گزارش، وظیفه گزارشگر است. زیرا که خود بخشی از فرآیند تولید و شکل گیری گزارش تلقی می‌شود. در تهیه عکس برای گزارش باید توجه داشت که حتی الامکان عامل انسانی در عکس، حضور فعال و پر تحرک داشته باشد. حتی مثلاً در گزارش از محل هم این نکته باید رعایت شود مگر آنکه مخصوصاً بخواهیم غربت و متروکه بودن یک محل را نشان دهیم.

تیتر در گزارش

تیترزنی در گزارش محدودیت‌های تیتر خبر یا بعضی مقوله‌های دیگر را ندارد اما در عین حال باید اصول کلی تیتر در رسانه ها تا حدود زیادی مورد توجه باشد.

تیتر گزارش نیز باید مانند خود آن از لطافت، گیرایی یا رسایی زیاد برخوردار باشد تا خواننده را ترغیب به خناهند کند. این تیتر قالب‌های خشک تیتر خبر راندارد و می تواند از انعطاف لازم سود ببرد. مثلاً استفاده از تیترهای سئولای یا حتی منی یا تیترهای بدون فعل در گزارش در بسیاری از اوقات بلامانع است.

گزارش‌های خوب، قوی و برجسته غالباً تیتر خود را به رخ می کشند و کار مسئول مربوط به آن است که از میان تیترهای مختلفی که در گزارش وجود دارد مناسب ترین و جالب ترین را انتخاب کند. گزارشی که برای انتخاب تیتر آن، دچار زحمت و دردسر می‌شوید بی تردید دارای ضعف‌های اساسی است.

تیتر گزارش بسته به نوع و محتوای آن می تواند بازگو کننده مهمترین اطلاعات خبری باشد که در جریان گزارش به دست آمده اندیا حاوی مهمترین نتایج تحقیق یا در بر دارنده نظریات فرد یا مجموعه ای از مصاحبه شونده‌ها یا برداشت و تصویری کلی از گزارش باشد. همچنین از دستکاری در برخی از ضرب المثل‌ها، استعارات، ابیات و مصراع‌ها یا حتی شعارها می‌توان تیترهای مناسبی استخراج کرد.

BasijPress.ir

BasijPress.ir

به هر حال «بیان هنری» در تیتر گزارش همانند متن آن باید مورد توجه باشد، زیرا که لازم است، حس کنجکاوی خواننده و ذوق هنری او را تحریک کند.

چند نمونه از تیترهای گزارش

- هوای تهران؛ هر نفسی که فرود می‌رود مخل حیات است!
- گوشت گرم ۷۵ تومانی چرا ناگهان یخ زد؟
- خمار می‌آیند، نشئه می‌روند و فردا می‌میرند.
- چو دخلت نیست، خرج آهسته تر کن.
- «پاشویه اقتصادی» برای پایین آوردن تب مصرف.
- کار نکن، پول بگیر!
- پول از شمار، کار از ما!
- «سبد مصرف» حقوق بگیران، خالی از کالا، پر از گرانی!
- سرمایه مخرب، برای چه امنیت داشته باشد؟
- اینجا روزگاری منجیل بود.
- این چرخ چه خانه‌ها که ویران کردی!
- چقدر سرمایه، چقدر درآمد؟ چه حسابی، چه کتابی؟

و ... آنچه در این مقاله آمد، اصول و معیارهای کلی فرآیند تهیه و تدوین گزارش را شامل می‌شود و تنها شمایی از فعالیت‌های مربوط به گزارش نویسی در رسانه ها را به نمایش می گذارد. از طرفی به دلیل آنکه این نوشته در قالب مقاله عرضه می‌شود، از ذکر پاره ای از توضیحات و نمونه‌های بیشتر و در مورد سبک‌ها و ویژگی‌های فنی انواع گزارش‌ها پرهیز می‌شود. در این زمینه اغلب گزارش‌های برجسته رسانه های که با معیارها و ضوابط آمده در این مقاله مطابقت کند، مناسب ترین مرجع هستند.

BasijPress.ir

حاشیه:

۱- کاظم معتمدنژاد؛ ابوالقاسم منصفی، روزنامه نگاری با فصلی جدید در بازنگری روزنامه نگاری معاصر (تهران: سپهر؛ ۱۳۷۲) ج۴.

۲- برای فراگیری بهتر این مبحث برخی از متون آموزش رونامه نگاری و گزارش نویسی نیز حاوی مثال‌ها و شواهد لازم هستند، از جمله بنگرید به: محمدمهدی فرقانی، اصول گزارش رسانه های و نمونه ای از چند گزارش برجسته (تهران، کیهان، ۱۳۶۶).

۳- همچنین برای فراگیری بهتر این مباحث سیاهه اطلاعات کتابشناختی پاره ای از گزارش‌های رسانه های – که از نظر نگارنده مطالعه آن برای مخاطبان لازم است – عرضه می شود:

-«آمدی جانم به قربانت ولی حالا چرا»، کیهان (۱۳۷۶/۷/۱۳)، ص ۱۲.

/گزارش توصیفی از یک موضوع هنری با نثری متناسب با مضمون/

- «اظهارات شاهدان عینی حادثه هوایی تهران»، همشهری، ش ۴۶ (۱۳۷۱/۱۱/۲۰)، ص ۴ و ۲۲.

/گزارش خبری- تفصیلی/

- «اقتصاد بازار؛ نقطه تعادل کجاست؟»، کیهان (۱۳۷۳/۲/۱۷)، ص۵.

- «امنیت اقتصادی؛ هست یا نیست»، کیهان (۱۳۸۶/۱۰/۵)، ص ۵.

- سلسله گزارش‌های تحقیقی – اجتماعی با مقدمه ای جد از لید/

- «ای چرخ چه خانه‌ها که ویران کردی»، کیهان، ش ۱۳۹۴۲ (۱۳۶۹/۴/۱۳)، ص ۵.

/گزارش توصیفی – خبری از زلزله شمال با رگه‌های برجسته ای از قدرت تشریح و تجسم با لید قیاسی/

- «بازار داغ فالگیری»، همشهری، ش ۲۵۹، ص ۱.

/گزارش توصیفی – تشریحی با لید استقرایی/

- «پست پیشتاز در افزایش قیمت‌ها، وامانده در ارائه خدمات»، کیهان، ش ۱۵۰۳۱ (۱۳۷۳/۱/۲۲)،ص۵.

BasijPress.ir

BasijPress.ir

- «پول از شما، کار از ما: بررسی یک پدیده تازه در عرصه پول و تجارت»، کیهان ش ۱۳۷۴۰ (۱۳۶۸/۸/۱)، ص ۵.

/سلسله گزارش‌های تحقیقی پیرامون شرکت‌های مضاربه ای/

- «تهران؛ برای زیبایی و آبادانی، دست‌ها به حرکت در آمده اند». کیهان هوایی، ش ۱۰۵۰ (۱۳۷۲/۷/۷).

- «جزئیات تکان دهنده رانندگی در ولنجک»، همشهری، ش ۱۲ (۱۳۷۱/۱۰/۷)، ص ۱.

- - «چقدر از کارتان راضی هستید؟» همشهری، ش ۲۵۳ _۱۳۷۲/۸/۱۵)، ص ۱۲.

/گزارش اجتماعی/

- «چند پیشگی: عارضه ای که ریشه می‌دواند»، کیهان، ش ۱۴۷۶۰ (۱۳۷۲/۲/۱۶)، ص ۵.

- «حادثه ای غافلگیرانه در جشن عروسی روستای طلوع و غروب»، حوادث، ش ۷۸ (۱۳۷۲/۸/۱)، ص ۱۰.

/گزارش از یک رویداد و حادثه با لید قیاسی/

- «حمید از برج مرگ در تور فرشته‌ها افتاد»، حوادث، ش ۵۰ (۱۳۷۲/۱/۲۱)، ص ۷.

/گزارش از حادثه با لید قیاسی و استفاده از بازسازی صحنه‌ها برای دستیابی به اطلاعات مستند و زنده/

- «خونه گرم بود؛ هوس کردیم پشت بوم بخوابیم» سلام، ش ۳۵۴، (۱۳۷۱/۵/۳۱) ص ۵.

- «رساله‌های تحصیلی؛ جدایی از حلقه‌های پژوهش و تحقیق» کیهان (۱۳۷۳/۵/۳۱)، ص ۵.

- «رشوه؛ هیولائی نامرئی و ویرانگر که با واهمه می‌آید». کیهان (۱۳۷۲/۷/۳)، ص ۵.

/گزارش تحقیقی- اجتماعی همراه با مطالب کوتاه و جالب/

- «سمینار، کنفرانس، سمپوزیوم، کنگره؛ چقدر با چه دستاوردهایی»، کیهان (۱۳۷۲/۸/۲۳)، ص ۵.

/گزارش اجتماعی با استفاده از مشاهدات و تجربیات قبلی و جدید/

BasijPress.ir

- «شکایت از زندگی»، همشهری، ش ۳۹۵ (۱۳۷۳/۲/۲۰)، ص ۱۲.

/گزارش اجتماعی با استفاده از مشاهدات و تجربیات قبلی و جدید/

- «شوک ۵۹۸، سقوط دلار، سکرات غولهای ارز»، آدینه، ش ۲۷، ص ۱۰ – ۱۵.

/گزارش تحقیقی به سک توصیفی – تشریحی

- «ضد اخلاق در آستانه اخلاق» ایران فردا، سال ۲ شماره ۱۰۲، ص ۱۰ - ۱۴.

/گزارش تشریحی – توصیفی با لید استقرایی/

- «قلل المپیادهای علمی جهان در تسخیر دانش آموزان ممتاز ایرانی»، کیهان (۱۳۷۲/۹/۱۳)، ص ۱۳.

- «کامپیوتر؛ انسان و زندگی»، کیهان (۱۳۷۲/۱۲/۶)، ص ۵.

- «گزارشی از درد دلهای مردم با صدای مشاور»، کیهان (۱۳۷۲/۹/۲۸)، ص ۵.

- «مادر و دختری بعد از ۵۰ سال یکدیگر را در آغوش گرفتند». همشهری، ش ۳۵۰، ص ۱۲.

/گزارش تشریحی – توصیفی با لید قیاسی/

- «ماهواره بایدها و نبایدها»، کیهان (۱۳۷۳/۲/۲۱)، ص ۵.

/گزارش تحقیقی با لید قیاسی و استفاده از جدول آماری/

- «میلیاردهای یکشنبه و تازه از راه رسیده»، کیهان (۱۳۸۶/۸/۸)ص ۵.

- «نمایش پر شکوه حضور میلیونی مردم از نگاه دوربین»، کیهان، ش ۱۴۹۹۰ (۱۳۷۲/۱۱/۲۳) ،

- ص ۷.

- «وجدان کار، چگونه باید تقویت شود»، کیهان (۱۳۷۳/۱/۲۸)، ص۵.

/گزارش مصور/

- «... و ناگهان سد ورود اتومبیل‌های جورواجور خارجی شکسته شد»، کیهان (۱۳۷۳/۳/۲۱)، ص۵.

منبع: فصلنامه رسانه – ویژه نامه آموزش – ۱۳۷۳
محمد مهدی فرقانی

BasijPress.ir